

Η ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1837

Αθήναι, 27 Ιουλίου 2001

Αρ Πρωτ. 842

Πρὸς
τὸν Ὑπουργὸν Πολιτισμοῦ
καθηγητὴν κ. Εὐάγγελον Βενιζέλον
Ἐνταῦθα

Κύριε Ὑπουργέ,

Σὲ ὅσα σᾶς ἐκθέσαμε μὲ τὴν τελευταία ἐπιστολή μας τῆς 8 Μαρτίου 2001 γιὰ τὸ ζήτημα τοῦ Μαραθῶνος, παρακαλοῦμε νὰ δεχθῆτε συμπληρωματικῶς λίγες προσθήκες καὶ διευκρινίσεις οἱ ὁποῖες μόνον τώρα ἦταν δυνατόν νὰ γίνουν.

Παρακολουθοῦμε τακτικὰ καὶ μὲ προσοχή τὶς ἀνασκαφές ποὺ διατάξατε νὰ γίνουν στὸ κτῆμα Μπενάκη, νοτίως τῆς ἀμαξιτοῦ πρὸς Κάτω Σούλι. Οἱ ἀνασκαφές αὐτὲς ἄρχισαν δοκιμαστικῶς τὴν 1 Μαρτίου καὶ συνεχίζονται συστηματικῶς. Ἦδη στὶς 5 Μαρτίου βρέθηκε στὸν χῶρο τῶν ἔργων τοῦ κωπηλατοδρομίου, βαθειὰ στὴν πεδιάδα, λίθινη τοξωτὴ γέφυρα τοῦ 19ου αἰῶνα πιθανῶς, ποὺ μαρτυρεῖ καὶ ὑπαρξὴ μικροῦ ποταμοῦ καὶ ὁδοῦ.

Στὶς 15 Μαΐου ἄρχισαν νὰ γίνονται τομές γλαΐ στὴν ἀμαξιτό. Μέχρι σήμερα ἔχουν βρεθεῖ, ὅσο γνωρίζουμε, δεκαοκτὼ τάφοι ἐκ τῶν ὁποίων οἱ τρεῖς εἶναι τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνα καὶ οἱ λοιποὶ δεκαπέντε τῶν ἀρχῶν τοῦ 5ου π.Χ. αἰῶνα, ἀκριβέστερον τῶν χρόνων τῆς μάχης τοῦ 490 π.Χ., ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰ κτερίσματα (μελανόμορφες λήκυθοι). Ἡ τελευταία ταφὴ βρέθηκε χθές. Πρόκειται γιὰ καμμένα ὅσα μέσα σὲ χάλκινη κάλπη. Ἀνακαλύφθηκε ἐπίσης ἀρχαία ὁδὸς μὲ ταφικοὺς περιβόλους καὶ ἐγχυτρισμοὺς τῶν ἀρχῶν τοῦ 5ου π.Χ. αἰῶνα. Τὸ νέο νεκροταφεῖο φαίνεται ἐκτεταμένο. Ἡ γέφυρα βρέθηκε κάτω ἀπὸ ἐπίκωση 0.10 ἐνῶ τὸ νεκροταφεῖο, τῶν ἀρχῶν τοῦ 5ου π.Χ. αἰῶνα, τὸ σκέπαζε ἐπίκωση μόλις 0.30. Ἡ ἐπίκωση αὕτη ἀποτελεῖ πλέον τὴν ἀναντίρρητη ἀπόδειξη, ὅτι ἡ πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος δὲν ἔχει ὑποστῇ ἀπὸ τὸ 490 π.Χ. ἕως σήμερα καμία μεταβολὴ καὶ ὅτι τὸ σημερινὸ ἐπίπεδό της εἶναι καὶ τὸ ἀρχαῖο ἐπίπεδο, ἐκεῖνο τῆς μάχης.

Πληροφοροῦμεθα ἐπίσης ὅτι ἔγινε τελευταίως γεωλογικὴ ἔρευνα ἀπὸ τὴν ὁποία προκύπτει, ὅτι στὴν περιοχὴ τῶν ἔργων τοῦ κωπηλατοδρομίου, μεταξὺ τῶν ὑπὸ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΟΓΙΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ΥΔΑΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

ΠΟΙΟΤΙΚΕΣ ΠΙΕΣΕΙΣ

Αποτέλεσμα ρύπανσης είναι και το φαινόμενο του θερμοκηπίου που έχει ήδη αρχίσει να επηρεάζει το κλίμα του πλανήτη μας. Τα αποτελέσματα μιας τέτοιας κλιματικής αλλαγής είναι ακόμα αβέβαια και δεν μπορούν εύκολα να ποσοτικοποιηθούν.

➤ Εντονες ποιοτικές πιέσεις προέρχονται από τα οικιακά και βιομηχανικά απόβλητα που καταλήγουν στους υδάτινους αποδέκτες.

➤ 40 δισεκατομμύρια m³ λυμάτων το χρόνο αποβάλλονται στη Μεσόγειο.

➤ Η ρύπανση που προκαλείται:

❖ επιβαρύνει και καταστρέφει τμήμα των αποθεμάτων νερού,

❖ ανεβάζει το κόστος παραγωγής πόσιμου νερού και

❖ απειλεί τα υπόγεια αποθέματα που είναι και περισσότερο ευάλωτα γιατί η ρύπανσή τους είναι μη αντιστρέψιμη.

➤ Η αχρήστευση ή υποβάθμιση μεγάλων ποσοτήτων νερού έχει άμεσες επιπτώσεις στα οικοσυστήματα αλλά και στον άνθρωπο και παρεμποδίζει την φυσιολογική λειτουργία βασικών μηχανισμών (όπως είναι η φωτοσύνθεση, η ανταλλαγή αερίων από την επιφάνεια της θάλασσας κ.α.)

κατασκευὴν λιμνῶν καὶ τῆς νέας περιφράξεως, ὑπάρχουν ἀρχαῖα σὲ βάθος 0.30 τὰ ὁποῖα βεβαίως πρέπει νὰ ἀποκαλυφθοῦν.

Μέχρι στιγμῆς δὲν ἔχει ὑπάρξει καμία ἀνακοίνωση γιὰ τὶς ἐκσκαφές ποὺ γίνονται γιὰ τὴ δημιουργία τῶν λιμνῶν, οὔτε ἀρχαιολογικὴ οὔτε γεωλογικὴ. Ὅσο εἶναι δυνατὸν ὅμως νὰ γνωρίζουμε, ἀπὸ τὴ μελέτη τῶν γεωλόγων προκύπτει, ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξε θάλασσα στὴν περιοχὴ αὐτή. Νὰ ὑποθέσουμε ὅτι δὲν ὑπῆρξε κανένα εὕρημα σ' αὐτὴ τὴ γιγαντιαία τομὴ μήκους 2.500 μέτρων καὶ πλάτους 300 μέτρων; Κάτι τέτοιο ἐκ τῶν πραγμάτων δὲν εἶναι δυνατόν. Θερμῶς παρακαλοῦμε νὰ μᾶς ἐνημερώσετε σχετικῶς.

Ἡ εὕρεση τῶν τάφων τῶν ἀρχῶν τοῦ 5ου αἰῶνα π.Χ. στὴν πεδιάδα ἀποτελεῖ σημαντικό τοπογραφικὸ στοιχεῖο μέ, πιθανῶς, μεγάλη ἱστορικὴ σημασία. Δὲν γνωρίζουμε τὰ συμπεράσματα ἀπὸ τὴ μελέτη τῶν νέων εὕρημάτων, δὲν πρέπει ὅμως νὰ διαφεύγει τῆς προσοκῆς τῶν ἐκεῖ ἐρευνητῶν, ὅτι εἶναι γνωστὴ μὲν ἡ θέσις τῆς ταφῆς τῶν 6.400 Περσῶν, χάρις τὴν πληροφορία τοῦ von Eschenburg, ἀλλὰ ἀγνοοῦμε ἀκόμη τὴ θέσις τοῦ μνημείου τοῦ Μιλητιάδου καὶ τοῦ χώρου ὅπου τάφηκαν οἱ δοῦλοι ποὺ πολέμησαν στὴ μάχη τοῦ 490 π.Χ. Ἀκόμη, σύμφωνα μὲ τὴν ἄποψη τῆς κυρίας Mersch, ὁ Τύμβος τῶν Ἀθηναίων δὲν καλύπτει τὰ ὁστὰ τῶν 192 Ἀθηναίων νεκρῶν τῆς μάχης ἀλλὰ τὴν οἰκογενεῖα κάποιου κτηματῆ τοῦ Μαραθῶνος. Τὴν ἄποψη αὐτὴ υἱοθέτησε πλήρως καὶ ἀνεικυφάκτως τὸ Ὑπουργεῖο διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Λαμπρινουδάκη κατὰ τὴ συνάντησις τῆς 22 Φεβρουαρίου 2001 καὶ κατὰ μεταγενέστερη συνεδρία τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ἄρα, μένει νὰ βρεθῇ ἀκόμη καὶ ὁ τάφος ἢ οἱ τάφοι τῶν 192 νεκρῶν τῆς μάχης.

Μὲ ἐκπληξὴν διαβάσαμε ἐπίσημη ἀνακοίνωση τῆς 28 Ἰουλίου 2001 τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ πρὸς τὸ Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ὁ τόπος τῆς μάχης τοῦ 490 π.χ. βρίσκεται σὲ ἀπόστασις 5-15 χιλιομέτρων ἀπὸ τὸν κῶρον τῶν ἔργων τοῦ κοππυλατοδρομίου, δηλαδὴ κάπου στὸ Πικέρμι. Καὶ ἡ ἐκπληξή μας ἔγινε μεγαλύτερη ὅταν εἶδαμε ὅτι σὲ ἐπιστολὴ σας τῆς 27 Ἰουνίου 2001 (Α.Π. 4380), πρὸς τὴν Ἐπίτροπο κυρία Viviane Reding, διατυπώνεται ἐκτενέστερα ἡ νέα αὐτὴ ἄποψη περὶ τοῦ χώρου τῆς μάχης (*L'emplacement précis de cette construction se trouve suffisamment loin (à 5-15 km) de l'endroit où selon les chercheurs, les historiens et les archéologues eut lieu la bataille de Marathon, site couvert maintenant par la mer*). Ἀλλά, κύριε Ὑπουργέ, ἀπὸ μνημῶν ἔχει ἀποδειχθεῖ ὅτι ἡ θεωρία περὶ θαλάσσης εἶναι ἀσπιρικτὴ καὶ ἀνυπόστατη. Καὶ αὐτὸ προκύπτει καὶ ἀπὸ τὴν ἔρευνα ποὺ ἔκαναν γεωλόγοι γιὰ λογαριασμὸ τῆς Β' Ἐφορείας Ἀρχαιοτήτων. Ἄν δὲν δέχεστε τὰ ὅσα σᾶς ἐκθέσαμε μὲ τὶς προηγούμενες ἐπιστολές μας, δὲν εἶναι

Όλα τα παραπάνω σκιαγραφούν μια όχι ιδιαίτερα αισιόδοξη εικόνα για το μέλλον της Μεσογείου σε σχέση με το νερό το κυρίαρχο στοιχείο για την ανάπτυξη όπως και για την εξέλιξη των πολιτισμών που γεννήθηκαν και αναπτύχθηκαν στην περιοχή εδώ και αιώνες.

Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να ληφθούν άμεσα μέτρα για την προστασία και την ολοκληρωμένη διαχείριση των υδατικών αποθεμάτων της Μεσογείου.

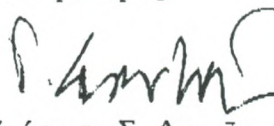
Η ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

δυνατόν νὰ ἀρνηθεῖτε τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν ποὺ γίνονται τῶρα στὴν πεδιάδα (ἐπὶχώση μόλις 30 ἑκατοστῶν), ἀπὸ τὴν ἀρμόδια κρατικὴ ὑπηρεσία τῆς ὁποίας προΐστασθε, οὔτε τὰ πορίσματα τῆς νέας γεωλογικῆς ἔρευνας. Δὲν κατανοοῦμε πῶς εἶναι δυνατόν ὁ χώρος τῆς μάχης τοῦ 490 π.Χ. νὰ ἀπέχει ἀπὸ τὸν χώρο τοῦ κωπηλατοδρομίου « 5-15 km », οὔτε πῶς εἶναι δυνατόν ὁ χώρος αὐτὸς τῆς μάχης νὰ καλύπτεται σήμερα (maintenant) ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ἐννοεῖτε δηλαδὴ ὅτι τὸ πεδῖον τῆς μάχης καὶ βρίσκεται σήμερα 5-15 χιλ. μακρὰν τοῦ χώρου τοῦ κωπηλατοδρομίου καὶ εἶναι σκεπασμένο ἀπὸ τὴ θάλασσα; Ὅμως στὶς 22 Φεβρουαρίου οἱ κύριοι Σταϊνχάουερ καὶ Λαμπρινουδάκης ὑποστήριξαν ὅτι ἡ μάχη ἔφθασε ἕως τῆ Μεσοσπορίτισσα καί, φυσικά, ὡς τὴν ἀκτὴ τοῦ Σκινιά, σημεῖα ποὺ πλαισιώνουν τὸν χώρο τοῦ κωπηλατοδρομίου. Εἶναι δυνατόν νὰ συμβιβασθεῖ ἡ θέσις τῆς Μεσοσπορίτισσας καὶ ἡ ἀκτὴ τοῦ Σκινιά μὲ τὴν ἀπόστασι τῶν 5-15 χιλιομέτρων;

Δημιουργεῖται κύριε Ὑπουργέ, σὲ μᾶς καὶ σὲ ὅλους ἐκείνους ποὺ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὸν Μαραθῶνα, ἡ ἐντύπωσις συγκύσεως γιὰ ζητήματα σαφεῖ καὶ ἀπλᾶ. Ἀπὸ τὶς εἰδήσεις τῶν ἐφημερίδων ἐξ ἄλλου μαθαίνουμε ὅτι οἱ ἐξηγήσεις ποὺ δώσατε σὲ σχετικὸ μὲ τὰ ἔργα τοῦ Μαραθῶνος ἐρώτημα τῆς κυρίας Jaqueline de Romilly κρίθηκαν ἀπὸ ἐκείνην ὡς πλήρως ἱκανοποιητικῆς. Θὰ ἦταν δυνατόν νὰ γνωστοποιηθεῖ καὶ στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία ἡ ἀπάντησί σας στὴν κυρία de Romilly ἢ, τουλάχιστον, τὰ κύρια στοιχεῖα τῆς;

Μὲ τιμὴ

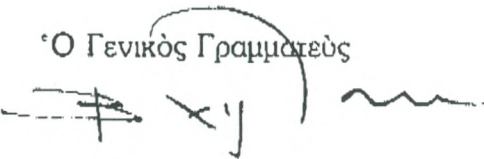
Ὁ Πρόεδρος

Γεώργιος Σ. Δοντᾶς

Ὁ Ἀντιπρόεδρος

Ἄγγελος Σ. Βλάχος

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς

Βασίλειος Χ. Πετράκος

ΝΕΡΟ: ΑΓΑΘΟ ΕΝ ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑ

- Η σταθερή και αξιόπιστη παροχή νερού και η προστασία των διαθέσιμων υδατικών πόρων είναι απαραίτητη για την συντήρηση της ζωής στη γη.
- Πριν από μερικά μόλις χρόνια το νερό στη συνείδηση όλων μας ήταν ένας φυσικός πόρος εν αφθονία που μπορούσε να χρησιμοποιείται αφειδώς, χωρίς καμία συνέπεια. Σήμερα όμως η κατάσταση έχει αλλάξει. Εξαιτίας της αλόγιστης χρήσης, αλλά και της αύξησης του πληθυσμού της γης, το νερό θεωρείται και είναι πλέον ένα αγαθό εν ανεπαρκεία και σοβαρά προβλήματα ~~θα προκύψουν~~ από την κακή διαχείριση και την ανεπαρκή προστασία του. *προωθούν*
- Το μεγαλύτερο μέρος της Γης καλύπτεται από νερό, όμως το 97% του νερού αυτού βρίσκεται στις θάλασσες και τους Ωκεανούς και μόνο το 3% είναι γλυκό νερό. Από το 3% του γλυκού νερού το 79% είναι δεσμευμένο στους παγετώνες, το 20% είναι υπόγειο νερό και μόνο το 1% είναι επιφανειακό νερό διαθέσιμο για άμεση χρήση.

Αρ. Πρωτ.: 290

Αθήναι, 8 Μαρτίου 2001

Πρὸς
τὸν Ὑπουργὸν Πολιτισμοῦ
καθηγητὴν κύριον Εὐάγγελον Βενιζέλον
Ἐνταῦθα

Κύριε Ὑπουργέ,

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία σᾶς εὐχαριστεῖ γιὰ τὴν πρόσκλησή σας στὴ συνάντησι
τῆς 22 Φεβρουαρίου καί, ἰδιαίτερος οἱ ὑπογραφόμενοι, γιὰ τὴ φιλόφρονα ὑποδοχή σας.

Μὲ τούτη τὴν ἐπιστολή μας διατυπώνουμε, σύντομα, μερικὲς παρατηρήσεις ἐπὶ ὧν
ἐλέχθησαν κατὰ τὴ συνάντησι. Ἐπιθυμία μας ἦταν νὰ διατυπωθοῦν οἱ παρατηρήσεις αὐτὲς
μετὰ τὴ λήψη τῶν στοιχείων ποὺ εἶχαμε ζητήσει, δηλαδὴ τὸν χάρτη μὲ τὴν ἀκριβὴ θέση τῶν
ἐγκαταστάσεων τοῦ κολληματοδρομίου, κατόψεις καὶ ὄψεις τοὺς καὶ κάποια κείμενα ἐκ
μέρους τοῦ κ. Μαριολάκου. Λάβαμε μόνο, τὴν Τετάρτη 28 Φεβρουαρίου, τὸ κείμενό του
ποὺ πρόβαλε στὴν ὁθόνη, ὅχι ὅμως καὶ τὴν μελέτη τοῦ κ. Raere τοῦ 1983, τὴν ὁποία, ὅπως
εἶπε τηλεφωνικῶς στὴ Γραμματεία τῆς Ἑταιρείας, δὲν εἶχε. Ἡ μελέτη μᾶς ἦταν ἀπαραίτητη,
διότι ἐμφανίζεται ὡς ἡ μόνη βιβλιογραφία τοῦ θέματος, ποὺ ἀναπτύχθηκε κατὰ τὴ
συνάντησι. Εὐτυχῶς Ὁλλανδοὶ φίλοι ἐφρόντισαν γιὰ τὴν εὑρεσι τῆς μελέτης καὶ τὴν
ἄμεσι μετάφρασή της.

Γιὰ τὶς παρατηρήσεις ποὺ ἀκολουθοῦν βασιστήκαμε στὸν ἑγχρωμο χάρτη 1:25.000
σχεδιασμένο ἀπὸ τὴν κυρία S. Nassorouλου καὶ τὸν Th. Smono ποὺ μᾶς παρέδωσε τὴν
22.2.01 ὁ κ. Μαριολάκος. Στὸ ὑπόμνημα τοῦ χάρτου γράφεται: This map was first
published in - - 1983 ἀλλὰ ἐν συνεχείᾳ λέγεται ὅτι - - is based on - - καὶ ἀκολουθοῦν
μνεῖες τριῶν μελετῶν, τοῦ 1990, 1995 καὶ 1996. Τοῦτο ἀποτελεῖ ἀντίφασι, διότι ἂν
δημοσιεύτηκε ὡς ἔχει τὸ 1983 δὲν εἶναι δυνατόν νὰ βασίζεται καὶ σὲ δημοσιεύσεις

μεταγενέστερες. Λάβαμε παρὰ ταῦτα ὡς δεδομένη τὴν ἀκτογραμμὴ τῆς πεδιάδας τοῦ 490 π.Χ. ὅπως εἰκονίζεται στὸν χάρτη. Ἐφαρμόσαμε, μὲ τὴ βοήθεια εἰδικοῦ σχεδιαστοῦ-καρτογράφου, τὸν χάρτη στὸν ἐπίσημο χάρτη τῆς περιοχῆς Μαραθῶνος τῆς Γ.Υ.Σ καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι τὸ ἀκόλουθο:

Ἡ μιστὴ πεδιάδα, τὸ ἀνατολικό της τμήμα, γίνεται θάλασσα ἡ ὁποία φθάνει ὡς τοὺς πρόποδες τοῦ βουνοῦ τῆς Δρακονέρας, τὴν ἀλμυρὴ λίμνη καὶ τὴν Κυνόσουρα. Νοτιοδυτικά, μετὰ τὸ ἀμμῶδες "ἀκρωτήριο τοῦ 490 π.Χ." ποὺ σχηματίζεται βαθειὰ στὸν ὄρμο τοῦ Μαραθῶνος, νέα ἐσοχὴ φθάνει βαθύτερα τῆς ἐκκλησίας τῶν ἀγίων Θεοδώρων, σχηματίζεται νέο μικρὸ ἀκρωτήριο στὴ θέση τοῦ μικροῦ ἔλους καὶ ἡ ἀκτογραμμὴ μὲ κατεύθυνση δυτικὴ στὴν ἀρχὴ καὶ νοτιοδυτικὴ κατόπιν, φθάνει ὡς τὸ μέσον περίπου τοῦ ὕψους τοῦ βουνοῦ Ἀγριλίκι.

Οἱ συνέπειες ἀπὸ τὴν γεωλογικὴ αὐτὴ διευθέτησι εἶναι ἐκπληκτικές: Ἡ θέση τῆς Παναγίας τῆς Μεσοσπορίτισσας γίνεται θάλασσα. Ὡς ἐκ τούτου τὸ τρόπαιο λευκοῦ λίθου, τοῦ ὁποίου κατέχουμε μέγα μέρος θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε στηθεῖ στὴ θάλασσα. Κατὰ τὴ συνάντησι ἐξ ἄλλου ὑποστηρίχθηκε ὅτι τὸ ἐπίπεδο τῆς πεδιάδας κατὰ τὸ 490 π.Χ. ἦταν 6 μ. χαμηλότερα τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους. Κατὰ τὴ γνώμη μας δύο τινὰ συμβαίνουν. Ὅτι πραγματικὰ ὁ κῶρος ἦταν θάλασσα, ὁπότε τὸ τρόπαιο εἶχε στηθεῖ ἄλλου, σὲ στερεὸ ἔδαφος ἀλλὰ πάντοτε 6 μ. βαθύτερα τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀκόμη θαμμένο. Ὅπως ὅμως καλὰ γνωρίζουμε τὰ μέλη του εἶναι θεατὰ ἐδῶ καὶ ἑκατοντάδες χρόνια, ἀφοῦ βρέθηκαν χιτισμένα στὸν μεσαιωνικὸ πύργο τῆς Μεσοσπορίτισσας.

Ἀλλὴ ἐκδοχὴ εἶναι ὅτι ὁ κῶρος δὲν ἦταν θάλασσα καὶ τὸ ἐπίπεδο τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους βρισκόταν πολὺ ὑψηλότερα, στὴ σημερινή του στάθμην περίπου, καὶ ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ εὕρεσι τοῦ τροπαίου τὸ ὁποῖο χρονολογεῖται ἀπὸ ἀπόψεως τεχνοτροπίας τοῦ κιονοκράνου καὶ τῆς ἐργασίας τῶν σπονδύλων πρὸ τῶν μέσων τοῦ 5ου π.Χ. αἰ. Ὅτι τὸ τρόπαιο εἶχε στηθεῖ στὴ θέση, περίπου, ὅπου βρέθηκε τὸ ὑποστηρίζει ὁ κ. Γ. Σταϊνχάουερ μὲ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 799/1.2.2001 ἀναφορὰ του πρὸς τὴν κυρία Γενικὴ Γραμματέα τοῦ ΥΠΠΟ, ὁ ὁποῖος ἐπίσης ἐκεῖ κάπου τοποθετεῖ καὶ τὸν κοινὸ τάφο τῶν Περσῶν. Ὡς γνωστόν, κατὰ τὴ δημοσιευμένη πληροφορία τοῦ Γερμανοῦ λοχαγοῦ Eschenburg, καρτογράφου τῶν Karten von Attika, μεγάλη ποσότητα ὁστῶν βρέθηκε στὸ κτῆμα Σκουζέ, στὴ Μεσοσπορίτισσα. Τὰ ὁστὰ ἀνῆκαν σὲ ἑκατοντάδες νεκρῶν, ἦσαν ἄτακτα τοποθετημένα καὶ ἀποκαλύφθηκαν κατὰ τὴ φύτευσι ἀμπελιοῦ. Ὅλοι γνωρίζουμε ὅτι τὰ νέα κλήματα φυτεύονται σὲ βάθος, τὸ πολὺ, 30 ἑκατοστῶν. Ἀρα δὲν ὑπῆρχε ἐπίκωσι πάνω ἀπὸ τὸν κοινὸ τάφο τῶν Περσῶν. Τὸ στρῶμα τοῦ χώματος ποὺ τὰ κάλυπτε εἶχε πάχος 50 ἑκατοστῶν τὸ πολὺ, ὅσο περίπου εἶναι τὸ βάθος στὸ ὁποῖο ἔφθαναν τὰ ἄροτρα τὸ 1884. Ὁ Eschenburg λέγει: «*διαπίστωσα ὅτι ἡ γερὰτ λείψανα ὁστῶν περιοχὴ ἐκτείνεται ὡς τὰ ἔλη*».

Ὁ ὁμαδικὸς αὐτός, τόσο μεγάλῃς ἑκτασις, τάφος θεωρεῖται ὅτι ἀνῆκει στοὺς 6400 νεκροὺς Πέρσες τῆς μάχης. Ἐφ' ὅσον ἡ ἐπιφάνεια τῆς πεδιάδας ἦταν κατὰ τὸ 490 π.Χ.

καμηλότερα, πώς βρέθηκαν τὰ ὅστ'α στὴ σημερινὴ ἐπιφάνεια τοῦ ἐδάφους, σὲ βάθος 30-40 ἑκατοστῶν; Λογικὸ εἶναι τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ περὶ τὴν Μεσοσπορίπισσας δὲν ἦταν τότε θάλασσα ἀφοῦ ἐκεῖ ἦταν στημένο τὸ τρόπαιο καὶ ἐκεῖ βρέθηκε ὁ τάφος τῶν Περσῶν, ἐντελῶς στὴν σημερινὴ ἐπιφάνεια τοῦ ἐδάφους.

Ἄλλη συνέπεια τῆς κατὰ Ραερ, Μαριολάκο καὶ Λαμπρινουδάκη ἀκτογραμμῆς τοῦ 490 π.Χ. εἶναι ὅτι τὸ Ἡράκλειον τοῦ Μαραθῶνος τὸ ὁποῖο τοποθετεῖται στὴ θέσι Βαλαρία ἐξαφανίζεται καὶ αὐτὸ κάτω ἀπὸ τὴ θάλασσα. Τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Ἡρακλείου μαρτυρεῖ ὁ Ἡρόδοτος μὲ τὴ φράση Ἀθηναίοισι δὲ τεταγμένοισι ἐν τεμένει Ἡρακλῆος ἐπῆλθον βοηθέοντες Πλαταιέες πανδημί, καὶ τὴ θέσι του στὴ Βαλαρία ὑποστηρίζει καὶ ὁ κ. Γ. Σταϊνχάουερ στὸ πεντασέλιδο ὑπόμνημά του περὶ τῆς μάχης ποὺ μᾶς ἐνεχείρισε τὴν 22.2.01. Κατὰ τὴ συνάντησι τῆς ἴδιας ἡμέρας τοῦ παρατηρήθηκε ὅτι ἂν συνεξετασθοῦν τὰ χωρία τοῦ Λουκιανοῦ (θεῶν ἐκκλησία 7) καὶ τοῦ Στράβωνος (8, 377) τότε πιθανῶς τὸ Ἡράκλειον νὰ βρισκόταν κοντὰ στὴ Μακαρία. Ἡ ἐκδοχὴ αὐτὴ δὲν ἐγινε δεκτὴ, ἄρα δεχόμεθα ὅλοι ὅτι τὸ Ἡράκλειο ἂν παραμείνει στὴ Βαλαρία ἀναγκαστικῶς τοποθετεῖται, γεωλογικῶς, κάτω ἀπὸ τὴ θάλασσα.

Πλέον ὅμως τῶν μνημείων ποὺ μνημονεύθηκαν προηγουμένως, πώς ἐξηγεῖται ἡ εὔρεσι προϊστορικοῦ οἰκισμοῦ, σὲ ἀπόστασι 60μ. ἀπὸ τὴ Μακαρία, σχεδὸν στὴν ἐπιφάνεια τοῦ ἐδάφους; (Μαστροκώστας ΑΑΑ 2, 1970, 4).

Πώς ἐξηγεῖται ἀκόμη ἡ εὔρεσι μεγάλου προϊστορικοῦ οἰκισμοῦ, μέχρι τῶν νεολιθικῶν χρόνων, στὴ θέσι Πλάσι, μὲ «ἐπίκωσι γενικῶς μικροῦ πάχους»;

Πώς ἐξηγεῖται ἐπίσης ὅτι στὴν περιοχὴ Σκόρπιο ποτάμι, ὅπου γίνονται συνεχεῖς προσκώσεις, οἱ ἀρχαιοῖτες (προϊστορικές, ἀρχαϊκές, κλασικές) βρίσκονται σὲ βάθος τὸ πολὺ ἐνὸς μέτρου; Ἐπίσης ὅτι τὸ γεωμετρικὸ νεκροταφεῖο ποὺ ἐρευντήθηκε ἐμπρὸς στὴν Ἀμερικανικὴ βάση τῆς Ν. Μάκρης, δηλαδὴ στὸ μικρὸ ἔλος, βρέθηκε σὲ βάθος μόλις 2 μέτρων;

Ἡ ἀποψη ὅτι ὁ κῶρος ὅπου θὰ γίνῃ τὸ καμηλατοδρόμιο καλυπτόταν κατὰ τὸ 490 π.Χ. ἀπὸ τὴ θάλασσα βασίζεται σὲ αὐθαίρετο ἰσχυρισμὸ τῶν γεωλόγων, ὁ ὁποῖος οὔτε ἀποδείχθηκε οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποδειχθεῖ. Οἱ γεωλόγοι μποροῦν νὰ χρονολογήσουν μόνον μὲ γεωλογικὰ κριτήρια καὶ ὄχι μὲ ἱστορικά. Ἡ ἀπόλυτη χρονολόγησι οἰουδήποτε στρώματος γῆς, μάλιστα κώρου ὅπου ὑπῆρξε συνεχὴς καὶ ἐντονη ἡ δραστηριότητα τῶν ἀνθρώπων, μπορεῖ νὰ γίνῃ μόνον μὲ ἀρχαιολογικὰ στοιχεῖα, δηλαδὴ λείψανα ἔργων τῶν ἀνθρώπων τῶν ὁποίων τὸ χρόνο κατασκευῆς ἢ ἀπόθεσις μποροῦμε νὰ χρονολογήσουμε μὲ τὴ βοήθεια ἄλλων ὁμοίων ἢ παρομοίων πραγμάτων. Οἱ γεωλόγοι δὲν μᾶς προσκόμισαν κεραμεικὴ τῆς περιόδου τοῦ 490 π.Χ. Ὅλοι οἱ ἀρχαιολόγοι καὶ οἱ ἱστορικοὶ γνωρίζουν ὅτι ἡ ἀπικτὴ κεραμεικὴ τοῦ 6ου, τοῦ 5ου καὶ τοῦ 4ου π.Χ. αἰ. μπορεῖ νὰ χρονολογηθεῖ πολλὰς φορὲς μὲ προσέγγισι ἔτους καὶ γιὰ ὁρισμένα εἶδη ἀγγείων μὲ προσέγγισι μηνῶν. Οἱ γεωλόγοι χρονολογοῦν μὲ προσέγγισι ἑκατονταετιῶν ἢ καὶ χιλιάδων ἐτῶν.

Στις γεωλογικές μελέτες των όποιων αντίγραφα μᾶς παρέδωσε ο κ. Μαριολάκος, μελέτες του 1984, 1995, 1996 γίνονται μνείες των αρχαιολογικών χώρων του Μαραθῶνος, χωρίς φυσικά παραπομπές και χωρίς λογική σύνδεση με τὰ γεωλογικά φαινόμενα τῆς Ὀλοκαίνου περιόδου (10.000 π.Χ. μέχρι τῶν ἡμερῶν μας) τὰ ὁποῖα παρατηροῦνται στὴν πεδιάδα. Ἡ χρονολόγηση τῆς ἀκτογραμμῆς τοῦ χάρτου Paere κ.ἄ. γίνεται αὐθαιρέτως στὸ 490 π.Χ. γιὰ νὰ ἀποδειχθεῖ ὅτι ἡ μιστὴ πεδιάδα, μάλιστα τὸ τμήμα ὅπου θὰ γίνει τὸ κωπηλατοδρόμιο, ἦταν θάλασσα. Ἀλλὰ ἀκριβῶς αὐτὸς ὁ ἰσχυρισμός, ὅτι ἦταν θάλασσα τὸ 490 π.Χ. δὲν ἀποδείχτηκε κατὰ τὴ συνάντησή ἀλλὰ εἰπώθηκε ὡς δεδομένο. Ἡ χρονολόγηση γιὰ νὰ γίνει δεκτὴ πρέπει νὰ στηρίζεται σὲ συστηματικές, ἀπὸ δόκιμους ἀρχαιολόγους, ἀνασκαφές καὶ στὴ μελέτη καὶ δημοσίευση τῶν εὐρημάτων. Ἡ λήψη καρτίων στὴν πεδιάδα, τὸ 1984 ἢ τὸ 1985, ἀπὸ τὸν κ. Cecile Baeteman, μαθητὴ, ὡς φαίνεται, τοῦ κ. R.Paere δὲν ἀπέδειξε τίποτε, παρὰ τὸ ὅτι ἡ μελέτη τοῦ Late Holocene Geology of the Marathon Plain (Journal of Coastal Research (2) 1985 σ.173-185) ἀποτελεῖ τὴν πρώτη πρωτότυπη ἔρευνα γιὰ τὸ ζήτημα, καὶ ἡ ὁποία δὲν μνημονεύθηκε κατὰ τὴ συνάντησή. Ὁ ἴδιος ὁ κ. Baeteman δὲν ἀπέκρυψε τὸ ἐλλιπές καὶ ἀτελές τῶν ἐρευνῶν του. Λέγει σ. 173, ὅτι ἓνα τμήμα τῆς πεδιάδας ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει ἦταν ἀπρόσιτο λόγω τῆς ὑπαρξῆς στρατιωτικῆς βάσης. Ἄλλοι λέγει (σ. 181) ὅτι λίγα δείγματα συγκεντρώθηκαν γιὰ χρονολογικές παρατηρήσεις ὅχι χωρίς περιπλοκές. Στὴν ἴδια σελίδα λέγει ἀκόμη ὅτι The samples unfortunately have not been taken directly in relation to the stratigraphic units, established afterwards, so that the ages of the upper and lower limits are still unknown. Further investigation is needed to set up a complete chronology. Περισσότερο χαρακτηριστικὴ γιὰ τὴν ἀτέλεια τῆς ἔρευνας εἶναι ἡ φράση στὴ σ. 185: Such complex coastal environments are prone to misinterpretation unless numerous cores are taken, πράγμα τὸ ὁποῖο δὲν ἔγινε.

Ἀλλὰ γιὰ τὴ γεωλογία καὶ τὴ μορφολογία τῆς πεδιάδας τοῦ Μαραθῶνος ὑπάρχει νεώτερο, πρωτότυπο, μελέτη τοῦ γεωλόγου κ. Richard K. Dunn ὁ ὁποῖος ἀνακοίνωσε, ἤδη ἀπὸ τὸ 1997, τὰ πορίσματα του (ASCSA, Newsletter, Fall 1997 σ. 7). Παραθέτουμε χαρακτηριστικὸ ἐπὶδόσπασμα ἀπὸ τὸ ὁποῖο προκύπτει, ὅτι δὲν ὑπῆρξε θάλασσα στὴν πεδιάδα, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προσδιορισθεῖ, γιὰ ὁποιαδήποτε ἐποχὴ πλὴν τῆς σημερινῆς φυσικά, ἡ θέση τῆς κοίτης τοῦ Χαράδρου, καὶ ὅτι ἡ περιγραφή τῶν Ἀρχαίων γιὰ τὴν ὑπαρξὴ ἑλῶν γλυκοῦ νεροῦ εἶναι ἀκριβής. Λέγει λοιπὸν ὁ κ. Richard K. Dunn:

It has been argued that the Persians landed on the Schinias beach, and that later, as they were being routed, their forced (?) retreat carried them through a swampy area. These accounts are probably accurate based on what we now know of the local geomorphology. It is exceptionally difficult to determine the position of the Charadra River in 490 B.C., but we do know that the river has shifted its course throughout the Holocene and that attempts to reconstruct the battle with the river as a reference point are inherently flawed.

Νομίζουμε ότι κατά τη συνάντηση ~~επρόκειτο να αναφερθεί~~ αυτή ή αντίθετη και νεώτερη, γεωλογική άποψη, εκτός αν οι ειδικοί την αγνοούσαν.

Ποιός είναι ο χώρος της πεδιάδας κατά τους αρχαίους; Κύριο επίκεντρο των θιασωτών της κατασκευής του κοπηλατοδρομίου στον Μαραθώνα είναι, ότι η μάχη έγινε στο δυτικό τμήμα της σημερινής πεδιάδας, διότι το ανατολικό της τμήμα ήταν θάλασσα κατά το 490 π.Χ. Δείξαμε ότι η γεωλογική άποψη της ύπαρξης θαλάσσης εκεί κατά το 490 π.Χ. είναι ασιτήρικτη. Τοῦτο αποδεικνύεται και από την αρχαία παράδοση. Ὁ Ἡρόδοτος (VI 102) λέγει ὅτι ἦν γὰρ Μαραθῶν ἐπιτηδεότατον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιππεῦσαι καὶ ἀγχοτάτω τῆς Ἑρετρίης, ἐς τοῦτό σφι κατηγέετο Ἰππίης ὁ Πεισιστράτου. Μὲ ἄλλο χωρίο (σκολ. Πλαι. Μενέξ. 240c) παραδίδεται ὅτι ἡ πεδιάδα ἦταν τόπος τῇ φύσει τραχὺς, δισίππαστος, ἔχων ἐν αὐτῷ πηλούς, τενάγη, λίμνας.

Ἀπὸ τῆς δύο διαμετρικῶς ἀντίθετες περιγραφῆς προκύπτει ὅτι οἱ Ἀρχαῖοι θεωροῦσαν τὴν πεδιάδα, ἀπὸ τὸ Βρανᾶ ὡς τὸ Σταυροκοράκι, τὴ Δρακονέρα καὶ τὴ θάλασσα νοτιοανατολικά ὡς μία ἐνιαία περιοχή. Γιὰ τὸν Ἡρόδοτο ἦταν ἐπιτηδεότατον - ἐνιππεῦσαι, γιὰ τὸν σχολιαστὴ δισίππαστος. Ὁ καθένας περιγράφει τὸ τμήμα ποὺ τὸν ἐνδιέφερε. Κανείς δὲν μαρτυρεῖ ὅτι ἡ πεδιάδα ἦταν, κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος της, θάλασσα, οὔτε ἦταν δυνατὸν νὰ ἔχουν στρατοπεδεύσει οἱ Πέρσες, 30000-40000 ἄνδρες, στὴν περιορισμένη περιοχή τοῦ Πλάσι, τῆς Δάφνιζας, τοῦ Μπέη καὶ στὴν περιοχή τῆς κοίτης τοῦ Χαράδρου, μὲ τοὺς Ἕλληνες στὸ Σκόρπιο ποτάμι, ἐφ' ὅσον τὸ Ἡράκλειον ἀποτελοῦσε θάλασσα. Δὲν ὑπάρχει χώρος οὔτε γιὰ τὴν παράταξη τῶν δύο ἀντιπάλων στρατῶν οὔτε γιὰ τὸ μεταίχμιον τῶν 1600 μέτρων ποὺ τοὺς χώριζε. Καὶ φυσικὰ οἱ Πέρσες κατὰ τὴ φυγὴ τοὺς δὲν θὰ ἔπεφταν στὰ ἔλη, ὅπως ρητῶς μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸν Πausanias (I, 15, 3): τὸ δὲ ἔσω τῆς μάχης φεύγοντες εἰσιν οἱ βάρβαροι καὶ ἐς τὸ ἔλος ὠθοῦντες ἀλλήλους. Σὲ ἄλλο χωρίο του (I, 32,7) ὁ Ἰδιος λέγει ὅτι ἔστι δὲ ἐν τῷ Μαραθῶνι λίμνη τὰ πολλὰ ἐλώδης· ἐς ταύτην ἀπειρία τῶν ὁδῶν φεύγοντες ἐσπίπτουσιν οἱ βάρβαροι, καὶ σφισι τὸν φόνον τὸν πολὺν ἐπὶ τούτῳ συμβῆναι λέγουσιν. Ὑπῆρχε λοιπὸν τὸ 490 π.Χ. ἐλώδης λίμνη στὴ πεδιάδα στὴν ὁποία μποροῦσε κανεὶς νὰ κινηθεῖ πεζός, ἀρκεῖ νὰ γνῶριζε τῆς ὁδοῦς ποὺ τὴν διέσχιζαν κατὰ διάφορες κατευθύνσεις. Δὲν ὁμιλεῖ ὁ περιηγητὴς γιὰ θάλασσα.

Σὲ ἄλλο χωρίο (I, 15, 3) ὁ περιηγητὴς λέγει ἐνταῦθα καὶ Μαραθῶν γεγραμμένος ἐστὶν ἥρω, ἀφ' οὗ τὸ πεδῖον ὠνόμασται. Ἀλλὰ ὡς πεδῖον δὲν ἐννοεῖται βεβαίως ἡ περιοχή τοῦ Τύμβου οὔτε ὁ σὲ μικρὴ ἀπόσταση, στὸ Πλάσι, μαρτυρούμενος ἀνασκαφικῶς ἐκτεταμένος οἰκισμὸς τῶν χρόνων τῆς μάχης, ἀλλὰ ὁ ἀναπεπταμένος χώρος πέραν, ἀνατολικῶς, τῆς σημερινῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ Χαράδρου, ὅπου πρέπει νὰ τοποθετηθεῖ καὶ τὸ ἄλσος ὅπου πολέμησε ὁ Αἰσχύλος (Pausanias I, 14, 5): καὶ ὡς τῆς ἀνδρείας μάρτυρας ἔχει τὸ Μαραθῶνι ἄλσος καὶ Μήδων τοὺς ἐς αὐτὸ ἀποβάνας.

Ἡ ἀττικὴ καὶ ἡ ἀθηναϊκὴ ἱστορία τοῦ 5ου καὶ τῶν ἐπομένων αἰώνων εἶναι γνωστὴ σὲ πολὺ μεγάλο βαθμὸ καὶ μάλιστα γιὰ πολλὰ γεγονότα γνωρίζουμε σήμερα περισσότερα καὶ ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς τῆς ἀρχαιότητος. Τὸ ζήτημα τῆς μάχης τοῦ Μαραθῶνος καὶ τοῦ

ἀκριβοῦς τόπου ὅπου αὐτὴ ἔγινε ἐξετάζεται μόνον μὲ ἱστορικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ κριτήρια. Οἱ γεωλόγοι τῶν ὁποίων ἡ ἐπικουρία ζητήθηκε κατὰ τὴ συνάντησι δὲν προσφέρουν κανένα ἀπολύτως στοιχεῖο μὲ τὸ ὁποῖο νὰ ἀποδεικνύεται:

1. Ὅτι κατὰ τὸ 490 π.Χ. μέγα μέρος τῆς πεδιάδας τοῦ Μαραθῶνος ἦταν θάλασσα.

2. Ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τῆς πεδιάδος βρισκόταν κατὰ 6μ. χαμηλότερα τῆς σημερινῆς.

Ἀλλὰ πέραν τῶν ἀνωτέρω, σὰς ἐπισημαίνουμε κύριε Ὑπουργέ, ὅτι ἐκτοξεύθηκαν ἐπιστήμως, ἀπὸ ραδιοφώνου, τῆς τηλεοράσεως καὶ τῶν ἐφημερίδων, κατηγορίες ἐναντίον τοῦ ἐνὸς τῶν ὑπογραφομένων καί, ἐμμέσως, ἐναντίον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, γιὰ τὴν κατασκευὴ τοῦ ἀεροδρομίου στὴν πεδιάδα καὶ τὴν ἕως σήμερα διατήρησίν του, γιὰ τὴν μὴ κήρυξη ὡς προστατευομένου τοῦ χώρου τοῦ ἀεροδρομίου καὶ τῆς ἀμερικανικῆς βάσης, γιὰ τὴν ὑπαρξὴ σκουπιδιῶν στὴν περιοχὴ, γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τῶν αὐθαιρέτων κτισμάτων.

Ὑπενθυμίζουμε κύριε Ὑπουργέ ὅτι ὁ ἐναντίον τοῦ ὁποίου στρέφονται οἱ κατηγορίες,

1. Ἐχει ἀποχωρήσει ἀπὸ τὴν κρατικὴ διοίκηση ἐδῶ καὶ ἑξὶ χρόνια.

2. Ὅτι τὸ ζήτημα τῆς κήρυξης τοῦ ἀεροδρομίου καὶ τῆς βάσης προσέκρουσε σὲ κρατικές, στρατιωτικές καὶ ἀμερικανικὲς ἀντιδράσεις ἀνυπέρβλητες.

3. Ὅτι τὰ σκουπίδια καὶ ἡ περισυλλογὴ τους ἀποτελοῦν τὴν πρώτη καὶ ὕστατη φροντίδα τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς Μαραθῶνος καὶ

4. Ὅτι τὰ αὐθαίρετα, ἡ παρεμπόδιση τῆς κατασκευῆς τους καὶ ἡ κατεδάφισή τους ἀποτελοῦν καθήκον τοῦ ΥΠΕΧΩΔΕ, ἢ ὅπως κατὰ καιροὺς ὀνομαζόταν, τὸ ὁποῖο ἀντίθετα ἐφάρμοσε τὸ « ἂν τὸ πληρώσεις θὰ τὸ σώσεις ». Ὑποθέτουμε ὅτι στὸ ἀρχεῖο τῆς ἀστυνομίας Μαραθῶνος θὰ διατηροῦνται οἱ ἑκατοντάδες τῶν καταγγελιῶν γιὰ κατασκευὲς αὐθαιρέτων. Ὡς ἐρωτηθοῦν λοιπὸν ἡ ἀστυνομία καὶ οἱ Εἰσαγγελεῖς γιὰ τὴν τύχη τῶν καταγγελιῶν καὶ τῶν μηνύσεων οἱ ὁποῖες ἔγιναν ἕως τὸ 1994.

Ἐκθέσαμε στὶς τέσσερις διαδοχικὲς ἐπιστολές μας ὅλα τὰ στοιχεῖα ποὺ ἀποδεικνύουν, ὅτι ὁ κῶρος ὅπου θὰ γίνῃ τὸ κωπηλατοδρόμιο ἀποτελεῖ μέρος τοῦ μαραθωνίου πεδίου ὅπου ἔγινε ἡ μάχη τοῦ 490 π.Χ. καὶ τονίσαμε στὴν τρίτη ἐπιστολὴ μας, ὅτι τὸ ἔργο μας ἦταν ἄχαρι, γιατί ἔπρεπε « νὰ ἀποδείξουμε τὰ αὐτονόητα καὶ πασίγνωστα ». Δὲν ἀντιτάξατε κανένα, ἀπολύτως, ἱστορικὸ ἐπιστημονικὸ ἐπιχείρημα σὲ ὅσα ἐκθέσαμε καὶ ἀναθέσατε τὴν ἀνασκευὴ τῶν γραπτῶν μας σὲ ἐπιστήμη ἢ ὁποία ἐκ τῶν πραγμάτων δὲν ἔχει ἀρμοδιότητα. Ὑπενθυμίζουμε ὅτι ἡ ἐπιστήμη αὐτὴ ἀτύχησε στὴ γνωμάτευσή της ὑπὲρ τῆς διέλευσης τοῦ μετροῦ κάτω ἀπὸ τὸν Κεραμεικὸ καὶ ἄγωνα, ἀλλὰ εὐτυχῶς ὄχι ἐπικίνδυνη, ὑπῆρξε ἡ ἀπόπειρα εὑρεσης βασιλικοῦ μυκηναϊκοῦ τάφου στὰ Γλυκὰ Νερά.

Ἀποδείξαμε ὅτι ἡ πεδιάδα ἦταν καὶ εἶναι ἐνιαία καὶ ὅτι ἡ ἀντίληψη τῶν Ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων δὲν περιορίζει τὴ μάχη οὔτε στὸ κῶρο τοῦ Τύμβου οὔτε στὸ δυτικὸ μέρος της. Ὑπενθυμίζουμε καὶ τὴν περὶ εὑρεσης αἰχμῶν βελῶν στὴ σημερινὴ ἐπιφάνεια τῆς πεδιάδας βιβλιογραφία. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀποψη γιὰ τὰ ζητήματα αὐτὰ εἶναι ὁμόφωνη. Τοπογραφικὲς ἀμφισβητήσεις, ἀπὸ Ἑλλήνες δημοσιογράφους καὶ ἀρχαιολόγους,

διατυπώθηκαν μόνον μετά την παρέμβαση της 'Αρχαιολογικής 'Εταιρείας. 'Η γεωλογική έκδοχή για τὸν περιορισμὸ τοῦ χώρου τῆς μάχης στὸ δυτικὸ ἄκρο τῆς πεδιάδας ἀποδεικνύεται χωρὶς οἰαδήποτε ἱστορικὴ ἢ ἀρχαιολογικὴ ἀξία. Σὰς θυμίζουμε ἀκόμη, ὅτι ἄλλος εἶναι ὁ ἱστορικὸς καὶ ὁ ἀρχαιολογικὸς χρόνος καὶ ἄλλος ὁ γεωλογικὸς.

Κύριε Ὑπουργέ,

Ἐχετε τὴν δυνατότητα, τὴν ἀρμοδιότητα καὶ τὴν ἐξουσία νὰ ματαιώσετε ἓνα ἔργο τοῦ ὁποίου ἡ πραγματοποιήσιμη ἔρχεται σὲ σύγκρουση μὲ τὸν σκοπὸ τὸν ὁποῖο θὰ ἐκπληρώνει. Ἐφ' ὅσον διαπιστώσατε τόσες βλάβες σὲ βάρος τοῦ πεδίου, οἱ Ὀλυμπιακοὶ τοῦ 2004 εἶναι ἡ εὐκαιρία γιὰ τὴ θεραπεία τους καὶ ὄχι γιὰ τὴν αὐξήσῃ τους.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἀπάντησε σὲ ὅλα τὰ ἐρωτήματά σας καὶ σὰς ἔδωσε ὅλα τὰ στοιχεῖα πάνω στα ὁποῖα βασίζει τὴν ἐπιστημονικὴ γνώμη της, ἡ ὁποία εἶναι καὶ ἡ γνώμη ὅλων τῶν ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολόγων, ἐκείνων ποὺ ἀσχολήθηκαν ἐπιστημονικῶς μὲ τὸ ζήτημα. Δὲν ἔλαβε καμμιά ἀπάντηση ἐπὶ τῆς οὐσίας. Ἡ πεδιάδα ὅπου ἔγινε ἡ μάχη τοῦ 490 π.Χ. εἶναι ἡ σημερινή, ἐνιαία καὶ μὴ διαιρούμενη σὲ ἱστορικὸ καὶ σὲ μὴ ἱστορικὸ τόπο.

Δικὸ σας εἶναι τὸ προνόμιο νὰ τὴν διασώσετε καὶ νὰ τὴν διατηρήσετε γιὰ τοὺς σημερινοὺς καὶ τοὺς μελλοντικοὺς ἀνθρώπους, καὶ σὰς θὰ βαρύνει ἡ εὐθύνη ἐφαρμογῆς οἰαδήποτε ἀπόφασης ποὺ θὰ τὴν βλάψει.

Με τιμὴ

Ὁ Πρόεδρος

Γεώργιος Σ. Δοντάς
Γενικὸς Ἐφορος ἐ. τ.

Ὁ Ἀντιπρόεδρος

Ἀγγελὸς Σ. Βλάχος
Ἀκαδημαϊκός

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς

Βασίλειος Χ. Πετράκος
Ἀκαδημαϊκός

Ἀθήναι, 6 Φεβρουαρίου 2001

Αρ. Πρωτ.: 172

Πρός
τὴν Ἀμερικανικὴν Σχολὴν Κλασικῶν Σπουδῶν
Σουνδίας 54, 106 76 Ἀθήνας

Κύριε Διευθυντά,

Σᾶς ἀνακοινώνουμε ἐν συνεχείᾳ, τὸ κείμενο ἐπιστολῆς τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, πρὸς τὸν Ὑπουργό Πολιτισμοῦ κ. Εὐάγγελο Βενιζέλο καὶ ἡ ὁποία ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῆς κατασκευῆς κωπηλατοδρομίου στὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος.

Κύριε Ὑπουργέ,

Μέ τὴν ἐπιστολή μας τῆς 8 Ἰανουαρίου 2001, τὴν ὁποία πιστεύουμε ὅτι λάβατε, εἴχαμε ἐκφράσει τὴν ἀνησυχία μας γιὰ τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ κατασκευασθοῦν στὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος χάριν τῶν Ὀλυμπιακῶν τοῦ 2004. Τὴν ἀνησυχία μας αὐτὴ συμμαρτίζεται, ὅπως γνωρίζετε, πλῆθος ἀνθρώπων, Ἑλλήνων καὶ ξένων, καὶ πυκνὰ εἶναι τὰ σχετικὰ δημοσιεύματα.

Ὅσο γνωρίζουμε, τὸ ζήτημα τῶν ἐγκαταστάσεων στὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος τὸ χειρίστηκαν ὑπάλληλοι τῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ ΥΠΠΟ χωρὶς, γνωστὴ τουλάχιστον, ἐξοικείωση μέ τὴν τοπογραφία τοῦ Μαραθῶνος οὔτε, ἐπίσης, γνωστὴ γνώση τῶν ζητημάτων τῆς μάχης τοῦ 490 π.Χ.

Ἐξ ἀρχῆς, χωρὶς κανεῖς ἀπὸ ἐκείνους πού χειρίστηκαν τὸ θέμα νὰ ζητήσει πληροφορίες ἀπὸ ὅσους τυχόν ἐγνώριζαν τὰ πράγματα, καὶ ὑπάρχουν ἀρκετοὶ καὶ στὴν Ἑλλάδα, τὴ ζήτημα περιορίστηκε σέ δεύτερα, ἀπὸ ἀπόψεως ἱστορικῆς καὶ ἠθικῆς σημασίας ζητήματα. Ἡ ἀρμόδια Β' Ἐφορεία Ἀρχαιοτήτων ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου 1997 εἶχε διαφωνήσει μέ τὴν προέγκριση χωροθέτησης τοῦ κέντρου κωπηλασίας κλπ, καὶ τὴν ἀντίθεσή της ἐξέφρασε καὶ τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1998. Κανεῖς, ἐξ ἄλλου, ἀπὸ ὅσους ἀναμείχθηκαν στὸν χειρισμὸ τῆς σοβαρωτάτης αὐτῆς ὑποθέσεως, δέν ἀνέπτυξε

οὔτε ἀνέλυσε τήν ἱστορική σημασία τοῦ τόπου καί τίς ἠθικές καί πραγματικές συνέπειες πού θά ὑπάρξουν ἀπό τήν καταστροφή του. Γνωρίζετε, ὅτι τά πεδία τῶν μαχῶν τοῦ Βατερλώ, τοῦ Verdun καί τοῦ Somme εἶναι ἱστορικοί τόποι καί διατηροῦνται ἀναλλοίωτοι. Μόνο στήν Ἑλλάδα, ἀπό ἀνεξήγητη ἀντιπάθεια τῶν Κυβερνήσεων πρὸς τοὺς ἱστορικούς καί ἀρχαιολογικούς τόπους, ἐξαφανίζονται σιγά σιγά διὰ τῆς πλήρους καταστροφῆς, ὅπως ἡ Ψυττάλεια καί ἡ Κυνόσουρα τῆς Σαλαμῖνος, ἢ διὰ τῆς φρενιτιώδους οἰκοδομήσεως κάθε χώρου πού συνδέεται μέ τήν ἐλληνική ἱστορία. Ὁ ἴδιος ὁ Τύμβος τῶν Ἀθηναίων κακοποιήθηκε ἐπὶ ἐπταετίας μέ κατασκευές καί ἀφέθηκε νά στραγγαλισθεῖ ἀπὸ τίς κατόπιν κυβερνήσεις, χάριν μικροσυμφερόντων πολιτευομένων. Ἡ Βραυρών, τό λιμανάκι της, λέγεται ὅτι θά εἶναι τό σημεῖο ὅπου θά καταλήγει ὁ βόρβορος τοῦ νέου ἀεροδρομίου.

Δέν ἐπεκτεινόμεθα ξανά στή σημασία τοῦ Μαραθῶνος καί τοῦ πεδίου του. Εἶναι πράγματα τὰ ὁποῖα διδάσκονται, ἀκόμη, σέ κάθε ἐλληνικό σχολεῖο. Τονίζουμε μόνον ὅτι ὁ Μαραθῶν εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένος, στά νεώτερα χρόνια, μέ τό ἀγώνισμα τοῦ μαραθωνίου δρόμου. Ἡ ἐξαφάνιση τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἀπὸ τίς ἐκσκαφές, τίς λίμνες, τὰ κτίσματα, τίς χιλιάδες τῶν αὐτοκινήτων πού ἀναποφεύκτως θά συγκεντρώνονται ἐκεῖ, θά μεταβάλουν ἓνα σεβάσμιο προσκύνημα σέ τόπο ἀγοραῖο ἕως κυδαῖο.

Δέν γνωρίζουμε ἂν ἔχει γνωματεύσει τό ΚΑΣ γιά τό ὅλο θέμα. Ἐπειδή, ἐπίσης, μέχρι στιγμῆς οἱ πληροφορίες πού ἔχουμε ὅλοι, ὅσοι νιαζόμαστε γιά τήν τύχη τοῦ πεδίου τοῦ Μαραθῶνος, προέρχονται ἀπὸ τόν Τύπο, σᾶς παρακαλοῦμε, κύριε Ὑπουργέ, νά μᾶς ἀνακοινώσετε τὰ ἐπιστημονικά στοιχεῖα, πάνω στά ὁποῖα στηρίζεται ἡ ἀπόφαση κατασκευῆς τοῦ κωπηλατοδρομίου στόν ἱστορικώτερο τόπο τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπειδή τό ζήτημα πού ἀναλύουμε στήν ἐπιστολή μας εἶναι καίριας σημασίας γιά κάθε ἄνθρωπο ὁ ὁποῖος ἐνδιαφέρεται γιά τό παρελθόν, τήν παράδοση καί τὰ μνημεῖα, ἰδιαίτέρως δέ γιά κάθε ἐλληνιστή καί ἀρχαιολόγο, παρακαλοῦμε νά διαφωτίσετε γιά τό θέμα πρόσωπα καί ἰδρύματα, τὰ ὁποῖα συμμερίζονται τίς ἀπόψεις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

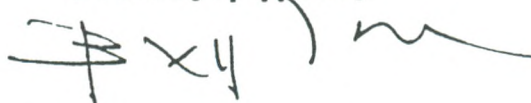
Με τιμὴ

Ὁ Πρόεδρος

Γεώργιος Σ. Δοντάς

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς

Βασίλειος Χ. Πετράκος

Η ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1837

Αρ. Πρωτ.: 25

Αθήναι, 8 Ιανουαρίου 2001

Πρὸς
τὸν Ὑπουργὸν Πολιτισμοῦ
καθηγητὴν κύριον Εὐάγγελον Βενιζέλον

Κύριε Ὑπουργέ,

Ὅπως πληροφορούμεθα ἀπὸ τὸν ἐλληνικὸ καὶ τὸν ξένον τύπον, ἔχει ἤδη ἀποφασισθεῖ ἡ κατασκευὴ τοῦ καλλιτετοδορίου τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων τοῦ 2004 στὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος, στὴν περιοχὴ μεταξὺ τοῦ Τύμβου, τοῦ βουνοῦ Σταυροκοράκι καὶ τῆς Μακαρίας πηγῆς. Ἡ περιοχὴ αὕτη εἶναι ὁ ἱστορικώτερος χώρος τῆς Ἑλλάδος καὶ κάθε σκέψη περαιτέρω ἀλλοίωσής της μᾶς φαίνεται ἀδιανόητη, διότι ἡ σημασία της ἀποτελεῖ βασικὴ γνώσις κάθε μαθητῆ ἐλληνικοῦ σχολείου. Κανεὶς ἀπὸ ἐκείνους, τοὺς Ἕλληνες, ποὺ συντέλεσαν στὴ λήψη τῆς ἀπόφασης δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἰσχυρισθεῖ, ὅτι ἀγνοεῖ τὴ σπουδαιότητα ποὺ ἔχει ὁ χώρος γιὰ τοὺς ὑπολοίπους Ἕλληνες καὶ γιὰ τὴν Ἑλλάδα οὕτως, ὅτι ἀγνοεῖ τὸ μέγεθος τῆς προετοιμαζόμενης βλάβης τοῦ ἱστορικοῦ χώρου.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς τουρκοκρατίας ὁ Τύμβος καὶ ἡ πρὸς βορρὰν πεδιάδα ὑπῆρξε τόπος προσκυνήματος γιὰ τοὺς Ἕλληνες καὶ τοὺς φιλέλληνες. Σήμερα ἀποτελεῖ, ἐπὶ πλέον, βασικὸ θέμα μαθήματος γιὰ τὴ μάχη τοῦ 490 π.Χ. γιὰ τοὺς φοιτητὲς τῶν Ξένων Ἀρχαιολογικῶν Σχολῶν καὶ Πανεπιστημίων.

Πιθανῶς οἱ ἀρμόδιες Ὑπηρεσίαι τοῦ Ὑπουργείου τοῦ ὁποῖου προΐστασθε δὲν σᾶς ἐνημέρωσαν, ὅτι ἡ πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος βρίθκει ἀρχαίων μνημείων γνωστῶν ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα κείμενα. Ὁ ἐκ τῶν ὑπογραφομένων, ὡς μελετητὴς τῆς τοπογραφίας τοῦ Μαραθῶνος καὶ ὡς Ἐφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων Ἀττικῆς ἀπὸ τοῦ 1976 μέχρι τοῦ 1994, ἐμπόδισε κάθε οἰκοδομικὴ δραστηριότητα στὸν κῶρον τῆς πεδιάδας καὶ ἀντιτάχθηκε στὶς προσπάθειες τῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου νὰ περιορισθεῖ ἡ ἀρχαιολογικὴ ζώνη τοῦ Μαραθῶνος (Ἔργον 1988, 183-184). Ἀπὸ τὶς παλαιότερες ἀνασκαφές τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ ἀπὸ τὶς νεώτερες ἕως πρόσφατες,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 22, 106 72 ΑΘΗΝΑΙ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ 362 0002
ΒΥΡΡΩΝΕΙΟΥ 362 0005

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ 361 0000

ΑΡΧΕΙΟΥ 361 0070

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ 361 0000 ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΥ 362 5531

ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΔΙΑΔΕΞΕΩΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ 361 0000

ΤΑΧ. ΔΙΟΤ. 264 470

γίνεται φανερό, σχεπικὰ μὲ τὴν ἔκτασιν τῆς πεδιάδος ποὺ ὑπῆρξε τὸ πεδίου τῆς μεγάλης μάχης, ὅτι τὸ γιγαντιαῖο ἔργο τοῦ κωπηλατοδρομίου καὶ τῶν συναφῶν παραρτημάτων του, θὰ καταστρέψει πλήρως τὸν ἱστορικώτερο χώρου τῆς Ἑλλάδος καὶ συνάμα θὰ καταστρέψει, ὅτι ἀπομένει στὸ χώμα ἀπὸ τὰ λείψανα τῶν μνημείων τῆς μάχης.

Ἀνακοινώθηκε πρὸ καιροῦ, ὅτι κατὰ τὴν ἀνασκαφὴ τῆς ἔκτασιν τοῦ Ἡρώδου Ἀττικοῦ στὴν Κυνουρία βρέθηκε μία ἀπὸ τις δέκα στήλες στὶς ὁποῖες εἶχαν χαραχθεῖ τὰ ὀνόματα τῶν 192 ὀπλιτῶν Ἀθηναίων ποὺ σκοτώθηκαν στὴ μάχη τοῦ 490 π.Χ. Οἱ στήλες εἶχαν σπθῆ, κατὰ τὸν Πausanias (I,32,3), στὴν πεδιάδα (ἐν τῷ πεδίῳ) καὶ αὐτὴ ποὺ βρέθηκε εἶχε ἀπαχθεῖ ἀπὸ τὸν Ἡρώδη γιὰ νὰ στολίσει τὴν ἔκτασιν του. Φαντάζεσθε νὰ βρεθοῦν καὶ νὰ καταστραφθοῦν οἱ ὑπόλοιπες ἑννέα ἀπὸ τὰ μηχανήματα τῶν ἑσκαφῶν τοῦ κωπηλατοδρομίου καὶ νὰ μᾶς μείνει μόνον ἐκείνη ποὺ εἶχε ἀπαχθεῖ ἀπὸ τὸν Ἡρώδη, φίλο καὶ συνεργάτη τῶν κατακτητῶν Ρωμαίων.

Δὲν γνωρίζουμε ἂν ἔχει ἀρθεῖ ἡ ἀρχαιολογικὴ δέσμευσιν τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ἄν ὄχι, ὑπάρχει ἀκόμη τὸ ἀπόλυτο ἐμπόδιο σὲ οἰαδήποτε ἀπόπειρα κατασκευῆς τοῦ κωπηλατοδρομίου καὶ καταστροφῆς τοῦ ἱστορικοῦ χώρου τοῦ Μαραθῶνος, τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα, κατὰ τὴ Γαλλικὴ Ἐπανάστασιν, μπερά τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν, θεωρήθηκε καὶ χρησιμοποιοῦντο, ὡς σύμβολο τοῦ ἀγῶνος τῶν Γάλλων πολιτῶν κατὰ τῆς τυραννίας.

Κύριε Ὑπουργέ,

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, ἡ ὁποία ἔχει συντελέσει, καὶ συντελεῖ, στὴν ἀποκάλυψιν καὶ μελέτη πλήθους μνημείων τοῦ Μαραθῶνος, σὰς παρακαλεῖ νὰ ἀσκήσετε τὸ δικαίωμα ποὺ σὰς δίνει ἡ ἀρμοδιότητά σας στὴν ὀργάνωσιν τῶν ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων, γιὰ νὰ ἀποφευχθεῖ, ἡ ἐν ὀνόματι μάλιστα τοῦ ἀρχαίου ἀθλητικοῦ ἰδεώδους τὸ ὁποῖο ἰσχυρίζομεθα ὅτι ἐμεῖς κατ' ἐξοχὴν συντηροῦμε, καταστροφὴ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ἡ καταστροφὴ αὕτη θὰ εἶναι ἀπόλυτη καὶ ἀνεπανόρθωτη γιὰ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων.

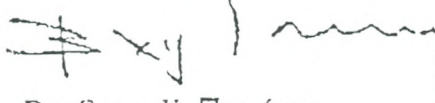
Μὲ τιμὴν

Ὁ Πρόεδρος

Γεώργιος Σ. Δουντᾶς

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς

Βασίλειος Χ. Πετράκος

ACADEMIE DES INSCRIPTIONS
ET BELLES-LETTRES

A Monsieur le Président
de la Société Archéologique
22, rue de l'Université

106 72 ATHENES

Monsieur le Président, et Cher Collègue,

D'Athènes m'est venue une nouvelle si invraisemblable que, de prime abord, elle m'a laissé incrédule : la plaine de Marathon allait être transformée en un lac pour l'organisation des épreuves d'aviron aux Jeux Olympiques de 2004 ! Mais, de divers côtés, on m'a confirmé l'exactitude de la nouvelle.

Il paraîtrait que la Grèce manque de plans d'eau, naturels et artificiels, qui répondent aux conditions requises pour le déroulement régulier des concours d'aviron.

Si la création d'un plan d'eau artificiel était vraiment nécessaire, ne pouvait-elle se faire ailleurs que sur un site historique, et aux dépens de ce site ? Car l'inondation de la plaine ne serait pas provisoire. Après la fin des Jeux Olympiques, les installations légères (campement pour les concurrents, gradins pour les spectateurs) céderaient la place à des constructions à destination touristique (dont un hôtel, sans doute le « Marathon-Palace » !).

Dans la plupart des pays, les champs de bataille où se sont déroulés des combats décisifs sont l'objet de respect et de mesures conservatoires, telles que l'interdiction de toute construction et le maintien des lieux en l'état. Ainsi, par exemple, en France, la contrée où a eu lieu la bataille de Verdun et, aux Etats-Unis, les « battle fields » sont traités comme des monuments nationaux.

L'importance militaire du combat de Marathon est sans commune mesure avec ses conséquences politiques et morales. La flottille perse ramenait à Athènes Hippias qui, chassé par ses concitoyens, avait trouvé refuge auprès du Grand Roi. L'échec du débarquement à Marathon était un succès pour les démocrates d'Athènes. Pour la première fois, une troupe composée de citoyens libres affrontait, et repoussait, les sujets d'un empire du Proche-Orient. Dix ans après, l'expédition conduite par Xerxès en personne pour effacer l'affront de Marathon échouait à Salamine et à Platées ; la démocratie athénienne était définitivement confortée.

Marathon, les Thermopyles, Salamine, - Miltiade, Léonidas, Thémistocle, - autant de noms qui chantent dans les mémoires, et qui ont joué un rôle capital dans la naissance et la diffusion du philhellénisme au temps de la guerre d'indépendance grecque. Mais au début était Marathon ; sans Marathon, la suite des événements eut été différente. Les poètes et les historiens de l'Antiquité l'ont bien compris, d'Eschyle et d'Hérodote à Plutarque. Les contemporains ont célébré la victoire en élevant des monuments à Marathon même, à Athènes, à Delphes, et en instituant des jeux funèbres en l'honneur des Athéniens morts au combat. On assure que le tertre élevé sur le champ de bataille au-dessus de la tombe de ces morts sera protégé si la plaine est inondée. Mais le site historique de Marathon ne se borne pas à quelques mètres carrés. La plaine où les Athéniens avaient établi leur camp, la grève où les Perses avaient tiré leurs bateaux, constituent un tout, qui fait partie du patrimoine de l'humanité : c'est là que, en 490 avant notre ère, ont été sauvés les idéaux que défendent aujourd'hui les institutions internationales.

A l'occasion des premiers Jeux Olympiques des temps modernes, qui se sont tenus à Athènes en 1896, le baron de Coubertin a mis à l'honneur le nom de Marathon en instituant la course qui porte ce nom, en souvenir de l'exploit du « coureur de Marathon » qui avait informé les Athéniens de l'approche de la flottille perse. Oserait-on, à l'occasion de la deuxième célébration des Jeux à Athènes, dénaturer le site de Marathon ?

Je vous prie d'agréer, Monsieur le Président et Cher Collègue, l'expression de mes sentiments cordialement dévoués.

Pierre AMANDRY
*Membre de l'Académie des Inscriptions
et Belles Lettres
Membre Etranger de l'Académie d'Athènes*

Department of Classical and
Near Eastern Archaeology
Bryn Mawr College
101 North Merion Avenue
Bryn Mawr, PA 19010-2899
610 526-5334
Fax: 610 526-7479

B R Y N M A W R

February 26, 2001

The Hon. Costas Simitis
Megaro Maximou
Irodou Attikou 19
10671 Athens - Greece

Dear Mr. Prime Minister,

As an Italian, during my High School and University years, I was brought up in the veneration of Marathon as the symbol and epitome of freedom, courage, and valor for the entire world. As a student at the American School of Classical Studies in Athens, I was taken to the actual site and stood in awe and reverence, thinking of the brave soldiers who had defended their country against such incredible odds. Finally, as an American citizen and a teacher of archaeology at Bryn Mawr College, I spoke to generations of students about Marathon and what it meant to all of us.

I understand that, in conjunction with the Olympic Games scheduled for 2004, a Rowing Center is being planned for the area of Marathon, and I wish to add my voice to those of the many archaeologists and historians who are objecting to the plan. It is useless to speculate whether the specific location chosen for the modern installation is precisely at the spot where the Battle was fought-- the entire area of Marathon is rich in antiquities and, especially, in associations. Like Pausanias' traveller along the coast, we too think we can see the shades of the Marathonomachoi, to hear the clash of armor and the screams of the horses, in the peace of the plane. Should that peace and that evocation be replaced by the noise of buses and cars, shops and souvenir stands, and a modern basin that is likely to destroy some of the ancient remains?

Greece, of all nations, has always had, and shall always have, the burden of carrying a meaning that extends to our entire western culture. It is, to my mind, almost sacrilegious to plan for a modern construction at Marathon, and I would urge you to find an alternative solution for the location of the Rowing Center. It would be ironic if the very Olympic Games that were such an important part of Classical antiquity, in their modern revival, were to be responsible for the desecration of one of the most important locations on Greek soil.

Sincerely,

Brunilde Sismondo Ridgway
Rhys Carpenter Professor of Archaeology (Emerita)
Bryn Mawr College

Κολλέγιο Μπρύν Μώρ
Τμήμα Κλασσικής Ἀρχαιολογίας

Ἐξοχότατον κύριο Κώστα Σημίτη
Μέγαρο Μαξίμου
Ἡρώδου Ἀττικοῦ 19
Ἀθήνα 106 71

26 Φεβρουρίου 2001

Ἐξοχότατε κύριε Πρωθυπουργέ,

Ὡς Ἰταλίδα, ὅταν φοιτοῦσα στό Γυμνάσιο καί στό Πανεπιστήμιο, μεγάλωσα μέ τόν βαθύτατο σεβασμό τοῦ Μαραθῶνος ὡς συμβόλου καί ἐπιτομῆς τῆς ἐλευθερίας, τοῦ θάρρους καί τῆς ἀνδρείας γιά ὅλον τόν κόσμο. Ὄταν ἦμουν φοιτήτρια τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς Κλασσικῶν Σπουδῶν στήν Ἀθήνα, μέ ὁδήγησαν οἱ καθηγηταί μου στήν ἴδια τήν τοποθεσία καί ἐκεῖ στάθηκα εὐλαβικά, ἀναπολώντας τούς γενναίους στρατιῶτες πού εἶχαν ὑπερασπιστεῖ τήν πατρίδα τους παρόλη τήν συντριπτική ὑπεροπλία τοῦ ἐχθροῦ. Τέλος ὡς ἀμερικανίδα ὑπήκοος καί καθηγήτρια τῆς ἀρχαιολογίας στό Κολλέγιο τοῦ Μπρύν Μώρ, μίλησα σέ διαδοχικές γεννεές φοιτητῶν γιά τόν Μαραθῶνα καί τό τί σημαίνει γιά ὅλους μας.

Ἀντιλαμβάνομαι ὅτι, ἐν συνδυασμῷ πρός τούς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες πού ἐτοιμάζονται γιά τό 2004, ἓνα Κωπηλατοδρόμιο σχεδιάζεται στήν περιοχή τοῦ Μαραθῶνος καί ἐπιθυμῶ νά προσθέσω τήν φωνή μου σέ ἐκεῖνες τῶν ἀρχαιολόγων καί τῶν ἱστορικῶν πού ἀντιτίθενται σέ αὐτό τό σχέδιο. Εἶναι περιττό νά εἰκάζει κανεῖς ἂν εἰδικά ἡ τοποθεσία πού ἐπελέγη γιά τά σύγχρονα κτίρια εἶναι ἀκριβῶς τό σημεῖο ὅπου ἡ Μάχη ἐδόθη - ὁλόκληρη ἡ περιοχή τοῦ Μαραθῶνος εἶναι γεμάτη ἀπό ἀρχαιότητες καί ἀκομή περισσότερο μνημεῖς. Ὅπως ὁ ταξειδιώτης τοῦ Παισανία στήν ἀκτή, ἔτσι κι ἐμεῖς νομίζουμε ὅτι μπορούμε νά δοῦμε τίς σκιές τῶν Μαραθωνομάχων, νά ἀκούσουμε τήν κλαγγή τῶν ὀπλων καί τά χλιμιντρίσματα τῶν ἀλόγων, μέσα στήν ἡσυχία τῆς πεδιάδας. Αὕτη τήν ἡσυχία καί αὕτη τήν περισυλλογή πρέπει ἄραγε νά τήν ἀντικαταστήσει ὁ θόρυβος τῶν λεωφορείων καί τῶν αὐτοκινήτων, μαγαζιά καί περίπτερα με ἀναμνηστικά,

καί μία σύγχρονη λίμνη πού θά καταστρέψει πιθανότατα μερικά από τά ἀρχαῖα κατάλοιπα;

Ἡ Ἑλλάδα, περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλο ἔθνος, εἶχε ἀνέκαθεν καί θά ἔχει πάντοτε τό βάρος μιᾶς παράδοσης πού ἐκτείνεται σέ ὅλον τόν δυτικό πολιτισμό. Κατά τήν κρίση μου, ἀγγίζει τά ὅρια τῆς ἱεροσυλίας νά σχεδιάζονται σύγχρονες κτιριακές ἐγκαταστάσεις στόν Μαραθώνα, καί θά εὐχόμεουν ὀλοψύχως νά βρεῖτε μία ἐναλλακτική λύση γιά τήν χωροθέτηση τοῦ Κωπηλατοδρομίου. Θά ἀποτελοῦσε εἰρωνία ἂν αὐτά τοῦτα τά Ὀλυμπιακά Ἀγωνίσματα πού ἀποτελοῦσαν τόσο σημαντικό μέρος τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος, ἀναβιούμενα σήμερα ἀποβοῦν οἱ βεβηλωταί μιᾶς ἀπό τίς ἱερότερες τοποθεσίες τῆς Ἑλληνικῆς γῆς.

Υμετέρα

Βρουνχίλδη Σισμόντο Ρίτζγουέη
Καθηγήτρια Ρύς Κάρπεντερ τῆς Ἀρχαιολογίας (ὁμότιμος)
Κολλέγιο Μπρύν Μώρ

UNIVERSITY of PENNSYLVANIA

School of Arts and Sciences

Department of Classical Studies
201 Logan Hall
249 S. 36th Street
Philadelphia, PA 19104-6304
215-898-7425
215-898-6568 (Fax)

Feb. 26th 2001

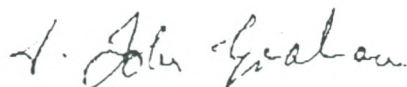
The Hon. Costas Simitis,
Megaro Maximou,
Irodou Attikou 19,
10671 Athens,
Greece.

Dear Prime Minister,

All those who know and love Greece, and revere its traditions, will be shocked and saddened, as I am, to learn that your government is planning to build a Rowing Centre on the Plain of Marathon. The site of the ancient battle is well and certainly established by abundant evidence, and it is clear that this very large complex, with all its associated facilities, will obliterate the site of Marathon.

This famous site has permanent and inestimable historical significance. It has been preserved essentially untouched for two and a half millennia. The destruction of such a site would be, to put it bluntly, an act of cultural vandalism. I would never have believed that a Greek government could perpetrate such an act, and I am still hoping that the plan will be abandoned.

Yours sincerely,

A. J. Graham, Emeritus Professor

Πανεπιστήμιο τῆς Πενσυλβανίας
Πανεπιστήμιο τῆς Πενσυλβανίας
Τμήμα Τεχνῶν καὶ Ἐπιστημῶν
Φιλαδέλφεια

Φεβρ. 26, 2001

Ἐξοχότατον Κύριον
Κώστα Σημίτη
Ἡρώδου Ἀττικοῦ 19
106 71 Αθήνα

Ἐξοχότατε κύριε Πρωθυπουργέ,

Ὅλοι ὅσοι γνωρίζουν καὶ ἀγαποῦν τὴν Ἑλλάδα καὶ σέβονται τίς παραδόσεις της, θά ἐκπλαγοῦν ὁδυνηρά καὶ θά θλιβοῦν, ὅπως ἐγώ, μαθαίνοντας ὅτι ἡ κυβέρνησις σας σχεδιάζει νά ἀνεγείρει Κωπηλατοδρόμιο στὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος. Ἡ τοποθεσία τῆς ἀρχαίας μάχης εἶναι καλῶς καὶ βεβαίως ἐξακριβωμένη ἀπὸ πληθώρα τεκμηρίων, καὶ εἶναι σαφές ὅτι αὐτό τό πολύ μεγάλο συγκρότημα, μέ ὅλα τὰ σχετικά κτίσματα, θά ἐξαφανίσει τό πεδίο τοῦ Μαραθῶνος.

Ἡ διάσημη αὐτή τοποθεσία ἔχει διαχρονικὴ καὶ ἀνεκτίμηση ἱστορικὴ σημασία. Ἐχει διατηρηθεῖ οὐσιαστικῶς ἀνέπαφη ἐπὶ δυόμιση χιλιετηρίδες. Ἡ καταστροφή μιᾶς τέτοιας τοποθεσίας θά ἦταν, γιὰ νά μιλήσουμε ὠμά, πράξις πολιτιστικοῦ βανδαλισμοῦ. Ποτέ μου δέν θά πίστευα ὅτι μιὰ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις θά μπορούσε νά διαπράξει κάτι τέτοιο καὶ ἐξακολουθῶ νά ἐλπίζω ὅτι τό σχέδιο θά ἐγκαταλειφθεῖ.

Υμετερος

Τζών Γκράχαμ
ὁμότιμος καθηγητὴς Πανεπ. Πενσυλβανίας.

Τμήμα Ἑλληνικῆς καί Ρωμαϊκῆς Ἀρχαιολογίας
Λονδίνο.

Ἐξοχότατον Κύριο Κώστα Σημίτη
Μέγαρο Μαξίμου
Ἡρώδου Ἀττικοῦ 19
Ἀθήνα 106 71

28.2.01

Ἀξιότιμε Κύριε Πρωθυπουργέ,

Ὡς ἀρχαιολόγος καί μελετητής τῆς κλασσικῆς Ἑλλάδος, ἔχω ἀκούσει μέ
βαθύτατη ἀνησυχία τὴν πρόταση νά μετατραπεῖ ἓνα μεγάλο τμήμα τῆς
πεδιάδος τοῦ Μαραθῶνος σέ κωπηλατοδρόμιο γιὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς
Ἀγῶνες τοῦ 2004.

Γιὰ ὅλους τοὺς Εὐρωπαίους ὁλόκληρη ἡ πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος ἔπρεπε
νά εἶναι τόπος ἱερός, μάρτυρας τῆς νίκης τῆς νεαρᾶς δημοκρατίας τῶν
ἀρχαίων Ἀθηνῶν κατὰ τῶν ὀρδῶν τῶν Περσῶν εἰσβολέων. Ἡ μάχη τοῦ
Μαραθῶνος τοῦ 490 π.Χ. εἶναι μία ἀπὸ τίς πιό κρίσιμες ὁλόκληρης τῆς
παγκοσμίου Ἱστορίας, ὅπου οἱ ἡρωϊκοὶ Ἀθηναῖοι πρόγονοί σας πολέμησαν
γιὰ νά ἐξασφαλίσουν τὴν ἐπιβίωση τοῦ δημοκρατικοῦ καί συνταγματικοῦ
πολιτεύματός τους ἐναντίον τοῦ δεσποτισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς.

Ἡ ἐπιλογή αὐτοῦ τοῦ χώρου γιὰ Ὀλυμπιακό Κωπηλατοδρόμιο, μέ ὅλες τίς
συνακόλουθες ἐμπορικές δραστηριότητες, δέν δείχνει τὸν πρέποντα
σεβασμό γιὰ μία ἀπὸ τίς σημαντικότερες τοποθεσίες τῆς παγκοσμίου
Ἱστορίας. Ὑπ'αὐτάς τας συνθήκας ἐλπίζω θερμῶς νά εὑρεθεῖ ἐναλλακτικὴ
θέσις γιὰ τὸ κωπηλατοδρόμιο τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων.

Μετά τμῆς

Νίκολας Κολντοτρημ

Σχολή Κλασσικῶν Σπουδῶν
Πανεπιστήμιο τοῦ Καίμπριτζ

Ἐξοχότατον κ. Κώστα Σημίτη
Μέγαρο Μαξίμου
Ἡρώδου Ἀττικοῦ 19
Ἀθήνα, 106 71

Ἀξιότιμε Κύριε Πρωθυπουργέ,

3 Μαρτίου 2001

Σὰς γράφω ὡς ἀρχαιολόγος πού εἶχε τό προνόμιο νά ἐργαστεῖ στήν χώρα σας ἐπὶ σαράντα ἔτη, περισσότερο ὅμως ὡς φίλος τῆς Ἑλλάδος ὁ ὁποῖος ἔχει δραστηριοποιηθεῖ ἐπὶ μακρόν στήν Βρεττανική Ἐπιτροπή γιά τήν ἐπιστροφή τῶν Μαρμάρων τοῦ Παρθενῶνος.

Ἐχω μελετήσει τήν ἀνταλλαγή γνώμῶν σχετικά μέ τήν ἀπόφαση τῆς Κυβερνήσεως σας νά χωροθετήσετε στόν Μαραθῶνα τό Κωπηλατοδρόμιο γιά τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες τοῦ 2004. Μοῦ φαίνεται ὅτι, ἐπειδὴ ἡ ἀκτογραμμή ἔχει ἀλλάξει τοὺς τελευτίους αἰῶνες, ἡ ἐπιλογή τῆς πεδιάδος τοῦ Μαραθῶνος προσκόπτει σέ μία ἀνυπέρβλητη δυσκολία: μέ τήν μορφή πού ἔχει σήμερα ἡ πεδιάδα, ἐάν μέν τό κωπηλατοδρόμιο χωροθετηθεῖ σέ τόπο διά τῆς βίας ἀποδεκτό στοὺς φυσιοδίφες θά προκαλέσει ἀφόρητη ὀδύνη στοὺς ἀρχαιολόγους· ἐξ ἄλλου δέ ἡ χωροθετησίς του στοὺς ὑγρότοπους τοῦ Σχινιά, θά ἐπιφέρει τό ἀκριβῶς ἀντίστροφο ἀποτέλεσμα.

Ὑπ'αὐτάς τās συνθήκας, φαίνεται καθαρά ὅτι ἡ ἐπιλογή ὁποιουδήποτε σημείου στήν περιοχή τοῦ Μαραθῶνος θά προκαλέσει παγκόσμια κατακραυγή, γιά τήν ἔλειψη σεβασμοῦ πρός μία ἀπό τίς πιό σπουδαῖες τοποθεσίες τῆς παγκοσμίου ἱστορίας καί πρός ἓνα ἀπό τά πιό σημαντικά κέντρα ἀγρίας φύσεως στήν Ἑλλάδα· καί ὅτι ἡ πιό ἐπείγουσα φροντίδα θά ἔπρεπε νά εἶναι ἡ ἀνεύρεσις μιᾶς ἐναλλακτικῆς λύσης.

Κύριε Πρωθυπουργέ, προχθές τό βράδυ παρηκολούθησαν τήν συνάντηση
στήν Βουλή τῶν Κοινοτήτων μέ θέμα "Τίμιο Παιχνίδι -ή ἀρχαία ἀντίληψις,
ή μοντέρνα ἄποψις" ὅπου ὁ πρεσβευτής σας γιά τόν Ἀθλητισμό, τήν
Ἀνεκτικότητα καί τό Τίμιο Παιχνίδι εἰς τό Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης ἔκανε
μιά θαυμαστή εἰσήγηση, πού τήν ἀκολούθησαν ἡ ὁμιλία τοῦ πρέσβεως κ.
Λαμπρινίδη καί τοῦ Καθηγητοῦ Ντόλλη. Δέν συμφωνεῖτε ὅτι ὁ σεβασμός
πρός τό Τίμιο Παιχνίδι ἐπιβάλλει νά εἰσακουστεῖ ἀμερόληπτα ἡ ὁμόφωνος
γνώμη ἐκείνων πού, τόσο στήν Ἑλλάδα ὅσο καί στό ἐξωτερικό, μποροῦν νά
μιλήσουν μέ αὐθεντία γιά αὐτά τά θέματα;

Ὅπως ὑμέτερος

Α. Μ. Σνόντγκρας

Καθηγητής Λώρενς τῆς Κλασσικῆς Ἀρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο τοῦ
Καίμπριτζ.

Prof. Dr. Jörg Schäfer
p. a. Archäologisches Institut der Universität Heidelberg. Marstallhof 4.
D-69117 Heidelberg

Prof. Dr. Costas Semitis
Prime Minister of Greece

Megaron Maximou - Herodes Attikos – Str. 19
GR- 10671 Athen

27. 2. 2001

Αξιότιμε Κύριε Πρωθυπουργέ,

As a professor for Classical Archaeology at the University of Heidelberg and having spent several years in Greece organizing and taking part in various archaeological activities I have followed with interest and great concern the debate over the proposed siting of the Rowing Centre for the Olympic Games 2004 at Marathon.

I was surprised to read in the Greek press that Ministers in your Government have denied that the site proposed for the Rowing Centre at Marathon has anything to do with the site of the historical battle. There can however be no doubt that this famous battle was fought on the plain near the sea coast. Should the Rowing Centre be built in this area evidence of great historical value will be buried and obliterated for ever.

It is not necessary to point out to you the great importance of the Marathon battle for the entire Western Civilization. This place is a sanctuary for the European culture.

While acknowledging that your plans attempt to meet some of the environmental concerns and agreeing that the area's condition needs improvement I call on you to try and find an alternative solution for the siting of the Rowing Centre and to protect Marathon as a site of major historical significance and natural beauty:

I close with two lines from the poem of Lord Byron, The Isles of Greece :

„The mountainins look on Marathon
And Marathon looks on the sea.“

Μετά πλείστης τιμής

(Jörg Schäfer)

Καθηγητής Δρ. Γέοργκ Σαϊφερ,
Αρχαιολογικό Ίνστιτούτο του Πανεπιστημίου της Χαϊδελβέργης,
Μαρσαλχόφ 4
Δ 69117 Χαϊδελβέργη

Καθηγητήν Δρ. Κώστα Σημίτη
Πρωθυπουργόν της Ελλάδος
Μέγαρον Μαξίμου
Οδός Ηρώδου Αττικού 19
Αθήνα 10671

27.2.2001

Αξιότιμε Κύριε Πρωθυπουργέ,

Ὡς καθηγητής της Κλασσικῆς Ἀρχαιολογίας στό Πανεπιστήμιο της Χαϊδελβέργης καί ἔχοντας ζήσει πολλά χρόνια στήν Ἑλλάδα ὀργανώνοντας καί λαβαίνοντας μέρος σέ διάφορες ἀρχαιολογικές δραστηριότητες, παρακολούθησα μέ ἐνδιαφέρον καί μεγάλη ἀνησυχία τήν συζήτηση περί τῆς προτεινομένης χωροθετήσεως στόν Μαραθῶνα τοῦ Κωπηλατοδρομίου γιά τούς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες τοῦ 2004.

Μέ ἀπορία μου διάβασα στίς ἐλληνικές ἐφημερίδες ὅτι Ὑπουργοί τῆς Κυβερνήσεως σας ἀμφισβήτησαν ὅτι ὁ χῶρος ὅπου πρόκειται νά ἐγκατασταθεῖ τό Κωπηλατοδρόμιο στόν Μαραθῶνα ἔχει οἰαδήποτε σχέση μέ τό πεδῖον τῆς ἱστορικῆς μάχης. Ἐντούτοις δέν μπορεῖ νά υπάρξει καμμιά ἀμφιβολία ὅτι ἐκείνη ἡ διάσημη μάχη ἐδόθη στήν πεδιάδα κοντά στήν ~~θάλασσα~~ ^{θάλασσα}. Ἐάν τό Κωπηλατοδρόμιο χτιστεῖ σ' αὐτήν τήν περιοχή, ἀποδεικτικά στοιχεῖα μεγάλης ἱστορικῆς ἀξίας θά ταφοῦν καί θά ἐξαφανιστοῦν γιά πάντα.

Δέν εἶναι ἀναγκαῖο νά σᾶς ὑποδείξω τήν μεγάλη σπουδαιότητα τῆς μάχης τοῦ Μαραθῶνος γιά ὁλόκληρο τόν Δυτικό Πολιτισμό. Ἡ τοποθεσία αὐτή ἀποτελεῖ ἱερὸν γιά τόν Εὐρωπαϊκό πολιτισμό.

Μολονότι ὀρισμένα ἀπό τά σχέδιά σας ὁμολογουμένως ἐπιχειροῦν νά καλύψουν μερικές ἀπό τίς περιβαλλοντολογικές παραμέτρους καί ἀναγνωρίζοντας τήν ἀνάγκη νά βελτιωθεῖ ἡ κατάσταση τῆς περιοχῆς, ἐπικαλοῦμαι τὴν παρέμβαση σας ὥστε νά βρεθεῖ μιά ἐναλλακτική λύσις καί νά προστατευθεῖ ὁ Μαραθῶν, ὡς τοποθεσία μεγίστης ἱστορικῆς σπουδαιότητος καί φυσικοῦ κάλλους.

Τελειώνω μέ δύο στίχους από τό ποίημα του Λόρδου Βύρωνος, τά Νησιά
τῆς Ἑλλάδος:

Τά βουνά κοιτοῦν τόν Μαραθώνα
καί ὁ Μαραθών τή θάλασσα κοιτᾷ.”

Μετά πλείστης τιμῆς

Γιόργκ Σαϊφερ

The Hague, 2 February 2001

The Hon. Costas Simitis
Prime Minister of Greece
Megaro Maximou
Irodou Attikou 19
106 71 Athens
Greece

Ref: The endangered Marathon-Schinionas Site

Dear Prime Minister,

On 25th October 2000, I sent you a letter enclosing the Resolution adopted unanimously by our Council in Paphos on 14th October. As I have received no acknowledgement that you have received this letter, I am taking the opportunity of an honour just awarded by Europa Nostra to a Greek citizen to send you another copy.

The award is one of the three Medals of Honour presented annually by Europa Nostra to eminent Europeans for their committed service to the environment and the heritage. This is the first time one of these Medals has been awarded to a citizen of Greece. It is also the first time such a Medal has been awarded to a master craftsman, namely Ioannis Arbiliias, who until his retirement worked for 18 years chief foreman of the restoration work on the Parthenon.

Mr Arbiliias was put forward for this high distinction by one of our Greek member organisations, Elliniki Etairia. This will I expect give me the opportunity to visit Athens later this year for the presentation of the award.

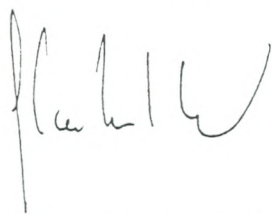
Allow me now to revert to the subject of the endangered site of Marathon-Schinionas. We appreciate the fact that the Greek government is currently trying to work out as "environmentally-friendly" as possible a solution for the proposed installation of a permanent Olympic Rowing Centre at Marathon/Schinionas. However, we continue to have serious doubts about the reassurances given. Moreover, we strongly believe that from the cultural and historic point of view, there can be no acceptable solution along these lines which is consonant with the significance of the site. According to us, the Marathon-Schinionas site rather should become a specially protected historic heritage park, on the model of similar parks created elsewhere in the European Union or in the US. We therefore re-iterate our full support to the call made by the Greek heritage NGOs that the Greek government examine urgently alternative sites for the rowing facilities of the 2004 Olympics.

I regret to have to say that the image of the Greek Government, in relation to its record of protecting the heritage and the environment, has suffered from the mounting international

pressure against the proposed construction of the Olympic Rowing Centre at the Marathon-Schinias site. I am therefore confident that you, will use all your power to change the actual course of action promoted by the Greek government, thus meeting the expectations of all those citizens, inside or outside Greece, who find it important that not only the environmental but also the historical and cultural value of the Marathon-Schinias site is fully preserved.

Greece became a member of the European Union, as early as in the beginning of 1980's, not chiefly because of her military, demographic, industrial or agricultural importance, but because no-one could conceive of European integration without the participation of Greece, given the fundamental contribution made by Ancient Greece to European culture and ideals. But this special place your country holds in relation to the European identity gives rise also to special obligations. These obligations apply also in relation to the preservation of the unique historic and natural site of Marathon-Schinias which has a strong symbolic importance for Europe as a whole.

Yours sincerely,

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Daniel Cardon de Lichtbuer', with a stylized, flowing script.

Daniel Cardon de Lichtbuer
Executive President

Copy:

Jacques Rogge, President a.i. of the International Olympic Committee

Annexe:

EUROPEAN PARLIAMENT

MEMBER OF THE EUROPEAN PARLIAMENT

Dr Jacques Rogge
Vice-President
International Olympic Committee
Chateau de Vidy
Case postale 356
1007 Lausanne
Switzerland

18 January 2001

Dear Dr Rogge

I wish to draw your attention to the case of Schinias-Marathon and to the need to avoid the destruction of this site of exceptional ecological and cultural significance for Europe through the construction of the 2004 Olympic Rowing and Canoeing Centre.

The ecological significance of Schinias consists of a rare combination of wetland, forest and coastal habitats. The site hosts species of "Community Interest" and "priority habitats" under European Union nature conservation legislation. In addition Schinias is a place of global cultural importance, since it is the actual site of the Battle of Marathon which took place in 490 b.C. The planned development works threaten the site with irreversible damage.

The selection of Schinias as venue for Olympic constructions violates European Union Habitats and Birds Directives for the conservation of Europe's natural heritage and definitely undermines the Olympic Movement's declared commitment to protect the environment through the Olympic Games. It also threatens to embroil the Greek Government in a lengthy and perhaps legal dispute with the European Union and conservation organisations from around the world.

In my capacity as Member of the European Parliament I am particularly concerned over the imminent destruction of a site of great significance for Europe's natural and cultural heritage, especially since feasible and less costly alternatives exist.

Yours sincerely,

Jonas Spjæstad

Luigi andrea

Bill McGuffin

M. Papayannakis

GERARD ONETIM

K. Ann BRATT

Didier Rogge

(2001) 1007 Lausanne

EUROPEAN PARLIAMENT

MEMBER OF THE EUROPEAN PARLIAMENT

Commissioner Margot Wallström
European Commission
Rue de la Loi 200
Brussels

18 January 2001

Dear Commissioner Wallström.

I wish to draw your attention to the case of Schinias-Marathon and the imminent environmental impacts of the plans of the Greek Government to construct the Olympic Rowing and Canoeing Centre in this site of exceptional ecological and cultural significance for Europe.

I am deeply concerned by the decision of the Greek Government to choose as Olympic construction venue a site that needs to be protected under European Union law, while feasible and less costly alternatives exist. Also, the omission of the site from the Greek list of proposed Sites of Community Importance (SCIs) and in the same time its designation as a National Park, whose sole aim appears to be to cover the Olympics development plans with a conservation guise, undermines the entire process of implementation of the Habitats Directive in Greece and in the European Union.

The ecological significance of Schinias consists of a rare combination of wetland, forest and coastal habitats and was recorded in the scientific inventory of sites eligible for inclusion in the Greek list of Sites of Community Importance (SCIs) with funding from the European Commission. The site however was removed from the final list of proposed SCIs because it was selected as venue for the 2004 Olympic Games. The site hosts species of Community interest and priority habitats under European Union nature conservation legislation. The planned development works threaten the site with irreversible damage.

The case of Schinias has caused considerable reaction by Greek and European conservation organisations. A complaint concerning violation of the Habitats Directive has also been submitted to DG Environment. In my capacity as Member of the European Parliament, I urge you to consider this complaint as a matter of urgency, and hope DG Environment will honour the European Union's commitment to promoting sustainable development while respecting the environment.

Yours sincerely

Jonas Spjæstad

K. VAN BRENDEL

Gerard ONETA

Luvandilaa
GLOBE Board

Philipp Witzel

M. May
M. Papayannakou

K. HATZIDAKIS

M. Papayannakou

1. Hatzidakis, Konstantinos
2. Honeyball, Mary
3. Newton Dunn, William Francis
4. Onesta, Gerard
5. Papayannakis, Mihail
6. Rod, Didier
7. Sjostedt, Jonas
8. Van Brempt, Kathleen
9. Vander Taelen, Lucas
10. Whitehead, Phillip

CITIUS · ALTIUS · FORTIUS

COMITE INTERNATIONAL OLYMPIQUE

S.A.R. le Prince Consort de Danemark
Président
Europa Nostra
Lange Voochout 35
La Haye 2514 EC
Pays-Bas

Lausanne, le 19 février 2001
Réf. no /2001/col

Monsieur,

Votre lettre concernant le site d'aviron de Schinias a fait l'objet de toute l'attention du CIO.

Permettez-moi de Vous présenter mes excuses pour le temps imparti à une réponse documentée, à votre lettre. Le CIO a en effet tenu à consulter toutes les parties prenantes dans le dossier.

Le CIO a mandaté ses experts d'examiner soigneusement durant les dernières semaines les points de vue du gouvernement, du comité d'organisation et des représentants des différents groupes écologiques. Nos experts ont rencontré tous les interlocuteurs en Grèce.

Je viens d'effectuer une mission d'inspection à Athènes les 15 et 16 février dernier. J'y ai rencontré le Premier Ministre, ainsi que plusieurs ministres du gouvernement et ai discuté avec eux de ce dossier. J'ai également récemment rencontré à Bruxelles plusieurs parlementaires Européens et des représentants de la Commission Européenne.

Les propositions alternatives des groupes écologiques ne répondent malheureusement pas aux normes techniques d'un bassin d'aviron et de canoë kayak. Le gouvernement et le comité d'organisation ont réitéré leur point de vue selon lequel le site de Schinias était le seul possible.

Le gouvernement réfute, preuves historiques et archéologiques à l'appui, que la construction soit située sur le site historique de la bataille de Marathon, qui se trouve à 4,5 km de là.

Il fait remarquer qu'il vient de déclarer Schinias parc national et prendra toutes les mesures nécessaires à la protection du site, de la faune et de la flore. Le gouvernement insiste sur le fait que la construction du bassin améliorera de manière considérable la qualité de l'environnement, en éliminant les constructions illégales, la base militaire et l'aérodrome, et les dépotoirs qui se trouvent sur le site.

CITIZEN - AULUS - PORTIER

Lausanne, le 19 février 2001/col
page 2

Le gouvernement nous fait également remarquer que les plans de construction correspondent à la législation grecque de l'environnement et ont été approuvés par le conseil d'état.

Le CIO a toujours exigé des organisateurs le respect strict du milieu et de l'écologie, ce qui lui a valu les félicitations des organisations écologiques lors de l'organisation des Jeux Olympiques d'hiver et d'été récents.

Le CIO mettra tout en oeuvre pour que l'organisation globale d'Athènes 2004, et celle de Schinias en particulier, puisse améliorer l'environnement et le milieu. J'ai demandé aux organisateurs de Vous envoyer un dossier d'information à ce sujet.

Je vous prie d'agréer, Monseigneur, l'expression de mes sentiments respectueux.

Jacques ROGGE

Président

Commission de coordination pour les
Jeux de la XXVIIIe Olympiade

Προς κύριο Κωνσταντίνο Σημίτη
Πρωθυπουργό
Μέγαρο Μαξίμου
Αθήνα 12/12/2000

Αξιότιμε κύριε Πρωθυπουργέ,

Εκφράζουμε την έντονη ανησυχία μας για την επιλογή του ιστορικού τοπίου και υγροβιότοπου Μαραθώνα / Σχοινιά για την εγκατάσταση ενός μόνιμου Ολυμπιακού Κωπηλατοδρομίου.

Ο χώρος του Μαραθώνα είναι από τους σημαντικότερους για την ιστορία μας, αλλά και για την ιστορία όλων των λαών που πιστεύουν στις αρχές της δημοκρατίας. Στον Μαραθώνα έγινε η πρώτη ένοπλη αναμέτρηση μεταξύ μιας απολυταρχικής και επεκτατικής αυτοκρατορίας και μιας μικρής αμυνόμενης δημοκρατίας. Νικήτρια βγήκε η δημοκρατία και το αποτέλεσμα ήταν η πολιτιστική άνθηση που επακολούθησε κατά τους δύο επόμενους αιώνες. Σε αυτόν τον χώρο οφείλεται απόλυτος σεβασμός, που δεν επιτυγχάνεται βέβαια με την κατασκευή μόνιμων εγκαταστάσεων για 40.000 θεατές έστω αν χρησιμοποιείται ο όρος "Εθνικό Πάρκο".

Ο χώρος του Σχοινιά αποτελεί τον πλέον σημαντικό παράλιο υγροβιότοπο της Αττικής. Υπάρχουν βάσιμοι λόγοι να πιστεύουμε ότι ο υγρότοπος και τα σπάνια πεύκα του άλσους που το μνημονεύει ο Αισχύλος, θα κινδυνεύσουν από την εκσκαφή 1.5 εκατομμυρίων κυβικών μέτρων γης, την δημιουργία μόνιμων αθλητικών εγκαταστάσεων, χώρων στάθμευσης, εστιατορίων κτλ, καθώς και την αναπόφευκτη πίεση για περαιτέρω εκμετάλλευση από ιδιώτες στην περιοχή.

Πιστεύουμε ότι απαιτείται η άμεση και εις βάθος εξέταση εναλλακτικών λύσεων για την χωροθέτηση του κωπηλατοδρομίου, ιδιαίτερα της πρότασης να γίνουν οι εγκαταστάσεις στην λίμνη Υλίκης στην Βοιωτία, αποφεύγοντας έτσι τις δυσάρεστες περιβαλλοντολογικές επιπτώσεις που αναφέραμε και επιτυγχάνοντας, σύμφωνα με μια πρώτη εξέταση πανεπιστημιακών και άλλων ειδικών, συνάμα χαμηλότερο κόστος κατασκευής και εύκολη πρόσβαση από το Ολυμπιακό χωριό.

Με τιμή

**Αναζητήθηκαν 192 νέοι Μαραθωνομάχοι
(αριθμός των πεσόντων στην ιστορική μάχη),
αλλά ο αριθμός αυτός ξεπεράστηκε και ολοένα αυξάνεται.**

1. Αβραμέα Άννα	Αρχαιολόγος - Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Κρήτης
2. Αγγελίδης Μηνάς	Αναπληρωτής Καθηγητής Ε.Μ.Π.
3. Αγγέλου Αθανάσιος	Καθηγητής Πανεπιστημίου
4. Αγγέλου Άλκης	Ομότιμος Καθηγητής Πολυτεχνείου- Εκδότης – Συγγραφέας
5. Αδάμης Μιχάλης	Μουσικοσυνθέτης
6. Αλεξάκης Ορέστης	Συγγραφέας
7. Αλισανδράτος Γ.	Φιλολόγος – Νεοελληνιστής
8. Αναγνωστόπουλος Γεώργιος	Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Ξάνθης
9. Ανδρεάδης Ιωάννης	Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Ξάνθης
10. Αρβανιτάκη Ελευθερία	Μουσικός
11. Βαΐου Ντίνα	Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ε.Μ.Π.
12. Βαλαβάνης Πάνος	Αρχαιολόγος - Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
13. Βατζιάς Γιάννης	Λογοτέχνης
14. Βενέρης Ι.	Επίκουρος Καθηγητής Ε.Μ.Π.
15. Βερέμη Παυλίνα	Διευθύντρια Κρατικής Σχολής Ορχηστικής Τέχνης
16. Βερέμης Θάνος	Καθηγητής Πανεπιστημίου
17. Bertrand Bouvier	Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Γενεύης (Έδρα Νεοελληνικής Γλώσσας, Αντεπιστέλλων Μέλος Ακαδημίας Αθηνών)
18. Βισβίξη-Δοντά Δόμνα	Ιστορικός - Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
19. Βλάχος Άγγελος	Συγγραφέας - Ακαδημαϊκός
20. Βικέλα Ευγενία	Αρχαιολόγος
21. Βογιατζής Λευτέρης	Σκηνοθέτης - Ηθοποιός
22. Βοκοτόπουλος Παν.	Ακαδημαϊκός - Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
23. Βότσης Γιώργος	Δημοσιογράφος
24. Βουδούρογλου Μαρία	Ζωγράφος – Εικονογράφος
25. Βούλγαρης Παντελής	Σκηνοθέτης
26. Βρυχεία Α.	Καθηγήτρια Αρχιτεκτονικής Ε.Μ.Π.
27. Γαβρόγλου Κώστας	Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
28. Γεωργίου Δημήτριος	Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Ξάνθης
29. Γεωργούλας Νικόλαος	Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Ξάνθης
30. Γιανναράς Χρήστος	Καθηγητής Πανεπιστημίου
31. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου Α.	Ομότιμος Καθηγήτρια Παντείου
32. Γιωτοπούλου-Σισιλιάνου Έλλη	Ομότιμος Καθηγήτρια Πανεπιστημίου
33. Γκιολές Νικόλαος	Αρχαιολόγος-Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
34. Γκιργκινούδη Δήμητρα	Επίκουρος Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ξάνθης
35. Γουλιέλμος Φ.	Αναπληρωτής Καθηγητής Ε.Μ.Π.

36. Γουνελά Βούλα	Κεραμίστρια
37. Γραφάκου Μ.	Επίκουρος Καθηγήτρια Ε.Μ.Π.
38. Caskey Miriam	Αρχαιολόγος
39. Δανδουλάκη Κάτια	Ηθοποιός
40. Δανίκας Μιχαήλ	Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Ξάνθης
41. Δασκαλάκη Κατερίνα	Ευρωβουλευτής - Δημοσιογράφος
42. Δεσπίνης Γ.	Ομότιμος Καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ.
43. Δεσποτόπουλος Κωνσταντίνος	Ακαδημαϊκός
44. Δημάδης Κ.	Καθηγητής Νεοελληνικής Γλώσσας Πανεπιστημίου Βερολίνου
45. Διαμαντόπουλος Εμμανούλ	Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
46. Δρούγκας Αχλλέας	Ζωγράφος
47. Δρούλια Λουκία	Ομότιμος Δ/τρια Ερευνών-Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών
48. Δωρή Ελένη	Αρχαιολόγος - Επίκουρος Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών
49. Ευαγγελάτου-Νοταρά Φλ.	Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών
50. Ευαγγελινός Ε.	Αναπληρωτής Καθηγητής Ε.Μ.Π.
51. Ευθυμίου Μ.	Ιστορικός - Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών
52. Εφέσιου Ε.	Επίκουρος Καθηγήτρια Ε.Μ.Π.
53. Hurst André	Καθηγητής Αρχαίων Ελληνικών Πανεπιστημίου Γενεύης
54. Ζάννος Αλέξανδρος	Ομότιμος Καθηγητής Ε.Μ.Π.
55. Ζαούση Λουίζα	Εκδότρια
56. Ζαφειροπούλου Φ.	Επίτιμος Έφορος Αρχαιοτήτων
57. Ζερβουδάκη Ηώ	Επίτιμος Έφορος Αρχαιοτήτων
58. Ζούκα Νατάσα	Χορογράφος
59. Ζουμπουλάκη Πέγκυ	Διεύθύντρια Αίθουσας Τέχνης
60. Ζουμπουλάκης Σταύρος	Διευθυντής Περιοδικού ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ
61. Ζώρα Πόπη	Ομότιμος Διευθύντρια Μουσείου Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης
62. Θαναηλάκης Αντώνης	Καθηγητής Πανεπιστημίου Πανεπιστημίου Ξάνθης
63. Θέμελης Πέτρος	Αρχαιολόγος - Καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης
64. Θεοδωρόπουλος Τάκης	Συγγραφέας
65. Ιακωβίδης Σπύρος	Αρχαιολόγος - Ακαδημαϊκός
66. Ιακώβου Μαρία	Καθηγήτρια Πανεπιστημίου
67. Καβάκος Λεωνίδας	Μουσικός
68. Κακογιάννης Μιχάλης	Σκηνοθέτης
69. Κακούρη Αθηνά	Συγγραφέας
70. Καλλιγά Χάρης	Αρχιτέκτων - Διευθύντρια Γενναδίου Σχολής

71. Καλλιγιάς Πέτρος	Επίτιμος Διευθυντής Ακροπόλεως
72. Καλογεράς Ν.	Καθηγητής Ε.Μ.Π.
73. Καλοπίση Σ.	Αρχαιολόγος - Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών
74. Καμχή Ρεββέκα	Διευθύντρια Αίθουσας Τέχνης
75. Καναγκίνη Νίκη	Ζωγράφος
76. Καπάνταη Ισμήνη	Συγγραφέας
77. Καραβία Μαρία	Δημοσιογράφος
78. Καραϊτίδη Μάνια	Εκδότρια
79. Καραλή-Γιανακοπούλου Λ.	Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Περιβαλλοντ. Αρχαιολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών
80. Καραπάνου Μαργαρίτα	Συγγραφέας
81. Καραφυλλίδης Ιωάννης	Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Ξάνθης
82. Καρδαμίτση-Αδάμη Μ.	Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ε.Μ.Π.
83. Καρκαγιάννης Αντώνης	Δημοσιογράφος
84. Καρρά Λυδία	Σκηνοθέτης
85. Καρύδης Δ.	Καθηγητής Ε.Μ.Π.
86. Καρυστιάνη Ιωάννα	Συγγραφέας
87. Κέπεντζη Βικτώρια	Αρχαιολόγος - Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών
88. Κεραμίδας Δημ.	Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών Δ/ντής Χειρουργικής Κλινικής «Αγία Σοφία»
89. Κεσσανλής Νίκος	Ζωγράφος - Ομότιμος Καθηγητής Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών
90. Κεφάλας Ηλίας	Συγγραφέας
91. Κιτρομηλίδης Πασχάλης	Καθηγητής Πανεπιστημίου - Διευθυντής Κέντρου Νεοελληνικών Ερευνών, Ε.Ι.Ε.
92. Κοκκινίδης Δημοσθένης	Ζωγράφος - Επίτιμος Καθηγητής ΑΣΚΤ
93. Κολιόπουλος Ιωάννης	Ιστορικός - Καθηγητής ΑΠΘ
94. Κονιόρδου Λυδία	Ηθοποιός-Σκηνοθέτης
95. Κονόρτας Πάρις	Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Κέρκυρας
96. Κονταρίνη Νεφέλη	Γλύπτρια
97. Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη Γ.	Καθηγήτρια Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Αθηνών
98. Κορρέ-Ζωγράφου Κατερίνα	Λαογράφος - Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών
99. Κορρές Γεώργιος	Αρχαιολόγος - Πρόεδρος Τμήματος Ιστορίας/ Αρχαιολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών
100. Κορρές Μανόλης	Αναπληρωτής Καθηγητής Ε.Μ.Π.
101. Κοτσανίδης Παναγιώτης	Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Ξάνθης
102. Κουκούλη-Χρυσανθάκη Χ.	Επίτιμος Έφορος Αρχαιοτήτων
103. Κουλουμπής Θ.	Καθηγητής Πανεπιστημίου
104. Κούνδουρος Νίκος	Σκηνοθέτης
105. Κούρου Νότα	Αρχαιολόγος - Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών
106. Κουρουπός Γ.	Συνθέτης-Καλλιτεχνικός Δ/ντής της Ορχήστρας των Χρωμάτων
107. Κουτάβα-Δεληβοριά Βαρβάρα	Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών

108.	Κριμπάς Κώστας	Καθηγητής Πανεπιστημίου
109.	Κριτζάς Χαράλαμπος	Αρχαιολόγος
110.	Κτώνα Κατερίνα	Μουσικός
111.	Κυριακού Γεώργιος	Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Ξάνθης
112.	Κυριτσόπουλος Αλέξης	Ζωγράφος
113.	Κύρκου Μάρω	Αρχαιολόγος
114.	Κύρου Άδωνις	Εκδότης - Δημοσιογράφος
115.	Κωβαίος Γιάννης	Φιλολόγος - Συγγραφέας
116.	Κωνσταντινίδη Μαρία	Αρχαιολόγος - Επίκουρος Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών
117.	Κωφός Ευάγγελος	Πρέσβης επί τιμή
118.	Λάββας Γ.	Αρχιτέκτων - Καθηγητής Πανεπιστημίου
119.	Λαιμού Άννα	Αρχαιολόγος - Καθηγήτρια. Πανεπιστημίου Αθηνών
120.	Λαμπράκη Άννα	Εκδότρια-Διευθύντρια περιοδικού "Αρχαιολογία και Τέχνες"
121.	Λιακοπούλου Μαριλένα	Διευθύντρια Αίθουσας Τέχνης Αθηνών
122.	Λυγούρας Ιωάννης	Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Ξάνθης
123.	Μαγκανάρη Μυρτώ	Κεραμίστρια
124.	Μαζαράκης-Αιινιάν Ιωάννης	Γενικός Γραμματέας Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας
125.	Μαλλούχου-Tufano Φανή	Αρχαιολόγος (Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης)
126.	Μαμαγκάκης Νίκος	Μουσικοσυνθέτης
127.	Μάντζιου Μαίρη	Επίκουρος Καθηγήτρια Κλασικής Φιλολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
128.	Μαντούβαλος Βασίλης	Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
129.	Μαράτος Τηλέμαχος	Δημοσιογράφος
130.	Μάτεσης Παύλος	Συγγραφέας
131.	Ματζίρη-Κούνδουρου Σωτηρία	Δημοσιογράφος - Κριτικός
132.	Ματθαίου Άγγελος	Αρχαιολόγος-Επιγραφολόγος
133.	Μεγαπάνου Αμαλία	Συγγραφέας
134.	Μελά Ναταλία	Γλύπτρια
135.	Μέντζιου-Μεϊμάρη Κ.	Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών
136.	Μέρτζιος Βασίλειος	Καθηγητής Πανεπιστημίου Ξάνθης
137.	Μέτσης Ιωάννης	Χορογράφος
138.	Μηλιώνης Χριστόφορος	Συγγραφέας - Φιλολόγος
139.	Μιγάδης Ι.	Ζωγράφος
140.	Μικρογιαννάκης Εμμ.	Κοσμήτωρ Φιλοσοφικής Σχολής
141.	Μινώτος Διονύσης	Τέως Διευθυντής Εθνικού Ιστορικού Μουσείου
142.	Μιχαλέα Φρόσω	Ζωγράφος
143.	Μόραλης Ιωάννης	Ζωγράφος
144.	Μονεμβασίτου Αλέκα	Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ε.Μ.Π.
145.	Μουζέλης Νίκος	Καθηγητής Πανεπιστημίου
146.	Μπαζάκα Θέμις	Ηθοποιός

147.	Μπάκος Γεώργιος	Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Ξάνθης
148.	Μπελιές Ερρίκος	Συγγραφέας
149.	Μπίρης Μάνος	Καθηγητής Ε.Μ.Π.
150.	Μπόμπου-Σταμάτη Κική	Ιστορικός
151.	Μπουλώτης Χρήστος	Αρχαιολόγος - Συγγραφέας
152.	Μπρούσκαρη Μαρία	Αρχαιολόγος - Ομότιμη Διευθύντρια Ακροπόλεως
153.	Μυλωνάς Παύλος	Ακαδημαϊκός
154.	Μυταράς Δ.	Ζωγράφος
155.	Μυταρά Χ.	Ζωγράφος
156.	Νανοπούλου Ήβη	Αρχιτέκτων
157.	Νικολούδη Ζουζού	Χορογράφος
158.	Ντούμας Χρήστος	Αρχαιολόγος - Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
159.	Ντούραν -Ηλιοπούλου Μαρία	Επίκουρος Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών
160.	Ξένου Βάνα	Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ε.Μ.Π. - Ζωγράφος
161.	Ξυδάκης Νίκος	Μουσικοσυνθέτης
162.	Οικονομίδου Μάντω	Αρχαιολόγος - Έφορος Αρχαιοτήτων - Επίτιμος Διευθύντρια Νομισματικού Μουσείου
163.	Παλαγγιά Όλγα	Αρχαιολόγος - Καθηγήτρια. Πανεπιστημίου Αθηνών
164.	Παναγιωτίδη Μαρία	Αρχαιολόγος - Καθηγήτρια. Πανεπιστημίου Αθηνών
165.	Παναγιωτόπουλος Βασίλης	Ομότιμος Δ/ντής Ερευνών, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών
166.	Παναγιωτόπουλος Νίκος	Σκηνοθέτης
167.	Παντελίδου-Γκόφα Μαρία	Αρχαιολόγος - Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών
168.	Παπαγιάννης Θύμιος	Αρχιτέκτων
169.	Παπαδόπουλος Δημήτριος	Καθηγητής Πανεπιστημίου Ξάνθης
170.	Παπαθανασόπουλος Α.	Λογοτέχνης
171.	Παπαμάρκος Νικόλαος	Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Ξάνθης
172.	Παπαποστόλου Ι.	Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
173.	Παπασχοινόπουλος Γαρύφαλος	Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Ξάνθης
174.	Παππάς Γιάννης	Γλύπτης - Ακαδημαϊκός
175.	Παράσχη Κατερίνα	Αρχιτέκτων
176.	Παύλος Γεώργιος	Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Ξάνθης
177.	Πέππα Ειρήνη	Αρχαιολόγος - Επίκουρος Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών
178.	Περσάκη Ιωάννα	Ζωγράφος
179.	Πεσματζόγλου Ιωάννης	Ακαδημαϊκός
180.	Πετράκος Βασίλειος	Αρχαιολόγος - Ακαδημαϊκός
181.	Πίκουλας Ιωάννης	Αρχαιολόγος - Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας
182.	Πιπλή Φωτεινή	Δημοσιογράφος
183.	Πλωρίτης Μάριος	Δημοσιογράφος

184.	Πορτάλιου Ελένη	Επίκουρος Καθηγήτρια Ε.Μ.Π.
185.	Πρέκα Μερόπη	Ζωγράφος - Καθηγήτρια Ιστορίας Τέχνης
186.	Ραφτόπουλος Σπ.	Αναπληρωτής Καθηγητής Ε.Μ.Π.
187.	Ρήγας Αλέξανδρος	Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Ξάνθης
188.	Rousset Madeleine	Πρόεδρος της Association greco-suisse «Jean Gabriel Eynard»
189.	Ρούτση Χριστίνα	Επίκουρος Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ξάνθης
190.	Ρωμανού Χρύσα	Ζωγράφος
191.	Σακκάς Σπύρος	Μουσικός
192.	Σαμίου Δόμνα	Μουσικός-Εθνομουσικολόγος
193.	Σαράντη Γαλάτεια	Ακαδημαϊκός
194.	Σαρακατσιάνος Χ.	Ζωγράφος
195.	Σαρηγιάννης Γεώργιος	Καθηγητής Ε.Μ.Π.
196.	Σακελλαράκης Γιάννης	Αρχαιολόγος
197.	Σακελλαρίου Μιχάλης	Ιστορικός - Ακαδημαϊκός
198.	Σαπουνά-Σακελλαράκη Έφη	Αρχαιολόγος
199.	Σαρρής Εμμανουήλ	Καθηγητής Πανεπιστημίου Ξάνθης
200.	Σαχτούρης Μίλτος	Ποιητής
201.	Σγουρίτσα Νάγια	Αρχαιολόγος -Αναπληρώτρια Καθηγήτρια. Πανεπιστημίου Αθηνών
202.	Σερμπέτη Ε.	Αρχαιολόγος - Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών
203.	Σημαντώνη-Μπουρνιά Εύα	Αρχαιολόγος - Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών
204.	Σισιλιάνος Γ.	Μουσουργός
205.	Σίσκος Παναγιώτης	Αναπληρωτής Καθηγητής Χημείας Περιβάλλοντος Πανεπιστημίου Αθηνών
206.	Σκαλκέας Γρηγόριος	Ακαδημαϊκός
207.	Σκούλλος Μιχάλης	Αναπληρωτής Καθηγητής Χημείας και Περιβάλλοντος Πανεπιστημίου Αθηνών
208.	Σολωμονίδου- Μπαλάνου Ε.	Καλλιτέχνης, Σκιτσογράφος-Δημοσιογράφος
209.	Σόρογκας Σωτήρης	Ζωγράφος - Καθηγητής Ε.Μ.Π.
210.	Σούντρης Δημήτριος	Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Ξάνθης
211.	Σπηλιωτόπουλος Ε.	Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
212.	Σπυροπούλου Μερόπη	Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών
213.	Στάθης Γρηγόρης	Καθηγητής Μουσικολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών
214.	Σταματόπουλος Κώστας	Ιστορικός-Συγγραφέας
215.	Συμεών Ανδρέας	Αρχιτέκτων - Πολεοδόμος
216.	Συνοδινού Άννα	Ηθοποιός
217.	Σχοινάς Ιωάννης	Καθηγητής Πανεπιστημίου Ξάνθης
218.	Τάκης	Γλύπτης

219.	Τέτσης Παναγιώτης	Ομότιμος Καθηγητής ΑΣΚΤ - Ζωγράφος Ακαδημαϊκός
220.	Τζάχου-Αλεξανδρή Όλγα	Επίτιμος Διευθύντρια Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου
221.	Τζίτας Μ.	Αναπληρωτής Καθηγητής Ε.Μ.Π.
222.	Τιβέριος Μ.,	Καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ.
223.	Τουλιάτος Παναγιώτης	Αναπληρωτής Καθηγητής Ε.Μ.Π.
224.	Τουλούπα Έβη	Αρχαιολόγος
225.	Τουρνικιώτης Παναγιώτης	Επίκουρος Καθηγητής Ε.Μ.Π.
226.	Τριανταφύλλου Κώστας	Ιστορικός - Συγγραφέας
227.	Τερζόγλου Ι.	Αναπληρωτής Καθηγητής Ε.Μ.Π.
228.	Τσάγκας Νικόλαος	Καθηγητής Πανεπιστημίου Ξάνθης
229.	Τσακίρης Αντώνιος	Εκδότης περιοδικού "Ευθύνη"
230.	Τσάκος Κωνσταντίνος	Αρχαιολόγος
231.	Τσιρόπουλος Κώστας	Συγγραφέας
232.	Τσόκλης Κ.	Ζωγράφος
233.	Υάκινθος Ιωάννης	Καθηγητής Πανεπιστημίου Ξάνθης
234.	Φασιανός Αλέκος	Ζωγράφος
235.	Φλέσσας Νικήτας	Ζωγράφος
236.	Φωκάς Νίκος	Ποιητής
237.	Χαιρογιώργου-Σιγάρα Μ.	Μουσικός
238.	Χαμζάς Νικόλαος	Καθηγητής Πανεπιστημίου Ξάνθης
239.	Χασιακού Αφροδίτη	Αρχαιολόγος, Πανεπιστήμιο Αθηνών
240.	Χατζηνίκος Γ.	Μουσικός-Καθηγητής Manchester
241.	Χατζηχριστίδης Νίκος	Καθηγητής - Πρόεδρος Τμήματος Χημείας Πανεπιστημίου Αθηνών
242.	Χωμενίδης Χρήστος	Συγγραφέας
243.	Χρηστοφής-Πίττας Χριστ.	Σκηνοθέτης
244.	Χωρέμης Άγγελος	Αρχαιολόγος - Τέως Έφορος Αρχαιοτήτων
245.	Κονιόρδος Βασίλειος	Αρχιτέκτων - Ειδ. Γραμματέας ICOMOS
246.	Παππά Ειρήνη	Ηθοποιός
247.	Στεριώτου Ιωάννα	Αρχιτέκτων -Αντιπρόεδρος Ε.Σ.. Europa Nostra
248.	Λαζόπουλος Λάκης	Ηθοποιός